
Faunabeheerplan smient Zuid-Holland 2017 – 2023

Faunabeheereenheid Zuid-Holland
23 oktober 2017
Den Haag

Samenvatting

Dit faunabeheerplan smient Zuid-Holland 2017 – 2023 van de Stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) gaat over de bestrijding van de smient in de winterperiode (oktober – maart) ter beperking van schade aan gras en andere kwetsbare gewassen. Deze bestrijding wordt uitgevoerd conform de provinciale vrijstelling die - op basis van de op 1 januari 2017 ingevoerde Wet natuurbescherming – is verleend door Provinciale Staten van Zuid-Holland. Het wettelijk kader wordt uitgebreid besproken. Dit ook om de moeilijk toegankelijke nieuwe regelgeving voor de uitvoerders inzichtelijk te maken.

De smient is in de winterperiode in Nederland een algemene en talrijk voorkomende eendensoort. De eerste doortrekkers en wintergasten arriveren in augustus, eind maart zijn alle smienten weer verdwenen. Smienten die in Nederland overwinteren, maken deel uit van de Oost-Atlantische trekroute (East-Atlantic flyway). Deze vogels broeden in Noord-Europa van IJsland tot in het westen van Siberië. De overwinteringsgebieden liggen vooral rond de Noordzee. De trekroute-populatie bestaat uit ruim 1 miljoen smienten. In Nederland verblijft in de winter gemiddeld 40-45% van de trekroute-populatie, in Zuid-Holland verblijft gemiddeld 25% van het Nederlandse winteraantal. Het aantal vogels in de trekroute is toegenomen van rond 750.000 exemplaren in de jaren tachtig tot 1.3 – 1.5 miljoen, waarna in de periode 1995-2006 de populatie stabiel was. Na deze aanvankelijke stijging en stabilisatie nam de trekroute-populatie in de periode 2006-2012 af, tot ongeveer het niveau van begin jaren '90. De afname wordt waarschijnlijk veroorzaakt door een geringere reproductie in de broedgebieden. De populatieontwikkeling in Nederland en Zuid-Holland komt ongeveer overeen met de ontwikkeling in de trekroute.

De smient is onder de Flora- en faunawet in Nederland en in Zuid-Holland vanaf eind 2004 bestreden ter bescherming van diverse kwetsbare landbouwgewassen op grond van een landelijk beleidskader. Dit beleidskader kwam tot stand naar aanleiding van een door de Tweede Kamer aangenomen motie om de jacht op o.a. de smient weer te openen om maatregelen te kunnen treffen tegen de toenemende schades. De bestrijding die in de periode 2017 – 2023 zal worden uitgevoerd, is in grote lijnen, een voortzetting van de bestrijding onder de Flora- en faunawet. Smienten worden door werende en verjagende middelen en ondersteunend afschot verjaagd van landbouwpercelen met gras en andere kwetsbare gewassen. Er is 2.000 hectare foerageergebied voor smienten in gebieden van terreinbeherende organisaties aanwezig. Deze gebieden vallen grotendeels samen met de Natura 2000-gebieden aangewezen voor overwinterende ganzen en smienten. In deze gebieden wordt niet opgetreden. Vanaf 2008/09 zijn jaarlijks gemiddeld ongeveer 6.500 smienten gedood.

Weersomstandigheden hebben invloed op de hoogte van de schade(dreiging) en het afschot. De getaxeerde schade in het kader van de aanvraag voor een tegemoetkoming in de schade veroorzaakt door smienten, geeft een indicatie van de schade die is opgetreden (ondanks de bestrijding). Deze schade fluctueerde tussen 2005/06 en 2016/17 tussen ruim € 32.000 en €177.000. Nadat in 2008/09 ook bestrijding op grasland mogelijk werd (daarvoor was slechts bestrijding op percelen met andere kwetsbare gewassen mogelijk), nam de getaxeerde schade af. Na de invoering in 2014 van een behandelbedrag van €300,- bij de aanvraag voor een tegemoetkoming, worden veel in verhouding kleinere schades niet meer aangemeld voor een tegemoetkoming, wat invloed heeft op de getaxeerde schade.

Uit de populatiedynamische gegevens (m.n. de populatiegrootte) blijkt dat de smient nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven. Ook wordt het natuurlijke verspreidingsgebied niet kleiner en is plausibel dat er een voldoende grote habitat zal blijven bestaan. Hiermee wordt – ondanks de afname van de populatie - voldaan aan de wettelijke criteria voor een gunstige staat van instandhouding. Ondanks het feit dat de gunstige staat van instandhouding voorlopig niet in het geding is, zal de FBE het afschot quoteren: er zullen maximaal 6.500 smienten per jaar worden gedood. Als de populatie-ontwikkeling daar aanleiding voor geeft, zal het quotum worden verlaagd.

Foto op voorblad: B. Verver

SAMENVATTING	2
1 INLEIDING	3
1.1 ALGEMEEN	3
1.2 WETENSCHAPPELIJK ADVIES, VOORLEGGING AAN WBE'S EN VASTSTELLING	3
1.3 FAUNABEHEERENHEID ZUID-HOLLAND	3
1.4 WERKINGSGEBIED FAUNABEHEERPLAN	4
2 WETTELIJK KADER EN BELEIDSKADER	5
2.1 ALGEMEEN	5
2.2 VERBODEN EN AFWIJINGEN	5
2.3 BEHEER, SCHADEBESTRIJDING EN JACHT	7
2.4 BEHEER	7
2.5 SCHADEBESTRIJDING	7
2.6 UITOEFENING VAN DE JACHT	9
2.7 BELEIDSKADER	9
3 VERSPREIDING EN AANTALONTWIKKELING	10
3.1 SOORTBESCHRIJVING	10
3.2 OOST-ATLANTISCHE TREKROUTE (EAST-ATLANTIC FLYWAY)	10
3.3 LANDELIJK	11
3.4 ZUID-HOLLAND	12
4 SCHADE	14
4.1 SCHADE VEROORZAAKT DOOR SMIENTEN	14
4.2 GETAXEERDE SCHADE	15
5 UITGEVOERDE SCHADEBESTRIJDING IN ZUID-HOLLAND 2005-2017	18
6 SCHADEBESTRIJDING IN ZUID-HOLLAND 2017-2023	21
7 STAAT VAN INSTANDHOUDING	23
7.1 ALGEMEEN	23
7.2 STAAT VAN INSTANDHOUDING VAN DE SMIENT	24
7.3 INVLOED VAN DE SCHADEBESTRIJDING OP DE STAAT VAN INSTANDHOUDING	25
8 ORGANISATIE UITVOERING	26
8.1 CENTRALE ROL WILDBEHEERENHEID (WBE)	26
8.2 UITVOERING VAN DE VRIJSTELLING	26
8.3 VOORWAARDEN VOOR UITVOERING VAN DE VRIJSTELLING	27
9 MONITORING	27
LITERATUUR	28
BIJLAGE 1	30
ARTIKEL 3.2 EISEN AAN EEN FAUNABEHEERPLAN – ALGEMEEN	30
ARTIKEL 3.4 EISEN AAN EEN FAUNABEHEERPLAN - SCHADEBESTRIJDING	30

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Smienten komen in het winterhalfjaar bijzonder talrijk voor in Zuid-Holland. De vogels arriveren in de loop van september en blijven tot eind maart. Omdat smienten belangrijke schade aan landbouwgewassen kunnen veroorzaken - vooral aan gras en granen - gold er in de periode 2003 - 2014 een landelijk beleid dat uitging van verjagend afschot van smienten bij en rond landbouwpercelen en foerageergelegenheid voor smienten elders. Dit beleid kwam tot stand op basis van afspraken tussen o.a. het IPO, de Land- en Tuinbouworganisatie Nederland, de Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging en Vogelbescherming Nederland ¹. In Zuid-Holland is uitvoering gegeven aan dit beleid. Na 2014 hebben Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland dit beleid, in iets gewijzigde vorm, voortgezet. Vanaf de invoering van de Wet natuurbescherming op 1 januari 2017 hebben Provinciale Staten van Zuid-Holland de smient provinciaal vrijgesteld. Deze vrijstelling is ook een voortzetting (in iets gewijzigde vorm) van het oude landelijke beleid.

Onder de Wet natuurbescherming (Wn) worden jacht, duurzaam beheer van populaties en schadebestrijding uitgevoerd volgens het faunabeheerplan. Schade door smienten kan worden beperkt door bestrijding op de locatie waar schade dreigt. Deze schadebestrijding wordt mogelijk gemaakt door de provinciale vrijstelling. Dit faunabeheerplan smient 2017 – 2023 bevat een beschrijving van de uitvoering van deze vrijstelling. In dit plan wordt niet voorgesteld de stand van de smienten blijvend te verlagen door middel van duurzaam beheer. Verder is ook jacht geen onderdeel van dit plan, de smient is niet aangewezen als jachtsoort.

1.2 Wetenschappelijk advies, voorlegging aan WBE's en vaststelling

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.2 lid 7 van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland is bij het tot stand komen van dit faunabeheerplan een wetenschapper betrokken. De FBE heeft met Sovon Vogelonderzoek Nederland² de volgende hoofdstukken van het faunabeheerplan afgestemd: 3. Verspreiding en aantalontwikkeling en 7. Staat van instandhouding.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.12 lid 6 van de Wet natuurbescherming is dit faunabeheerplan aan de in Zuid-Holland werkzame wildbeheereenheden voorgelegd.

Het bestuur van de FBE heeft dit faunabeheerplan vastgesteld en daarna aangeboden aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ter goedkeuring voor een periode van zes jaar.

1.3 Faunabeheereenheid Zuid-Holland

Op 7 februari 2003 is de Stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) opgericht. Een faunabeheereenheid is een organisatie van jachthouders waarin sinds de invoering van de Wet natuurbescherming ook maatschappelijke organisaties zijn vertegenwoordigd die het doel behartigen van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren (art.3.12 Wn). Het bestuur van de FBE bestaat op het ogenblik uit:

- Een vertegenwoordiger namens de Federatie Particulier Grondbezit;
- Een vertegenwoordiger namens Natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap;

---

¹ (Ministerie van LNV, 2004)

² Correspondent: H. Schekkerman

- Een vertegenwoordiger namens LTO Noord;
- Een vertegenwoordiger namens de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging en de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer;
- Een vertegenwoordiger namens de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren en de Vereniging Boeren Natuur Zuid-Holland;
- Een onafhankelijk voorzitter.

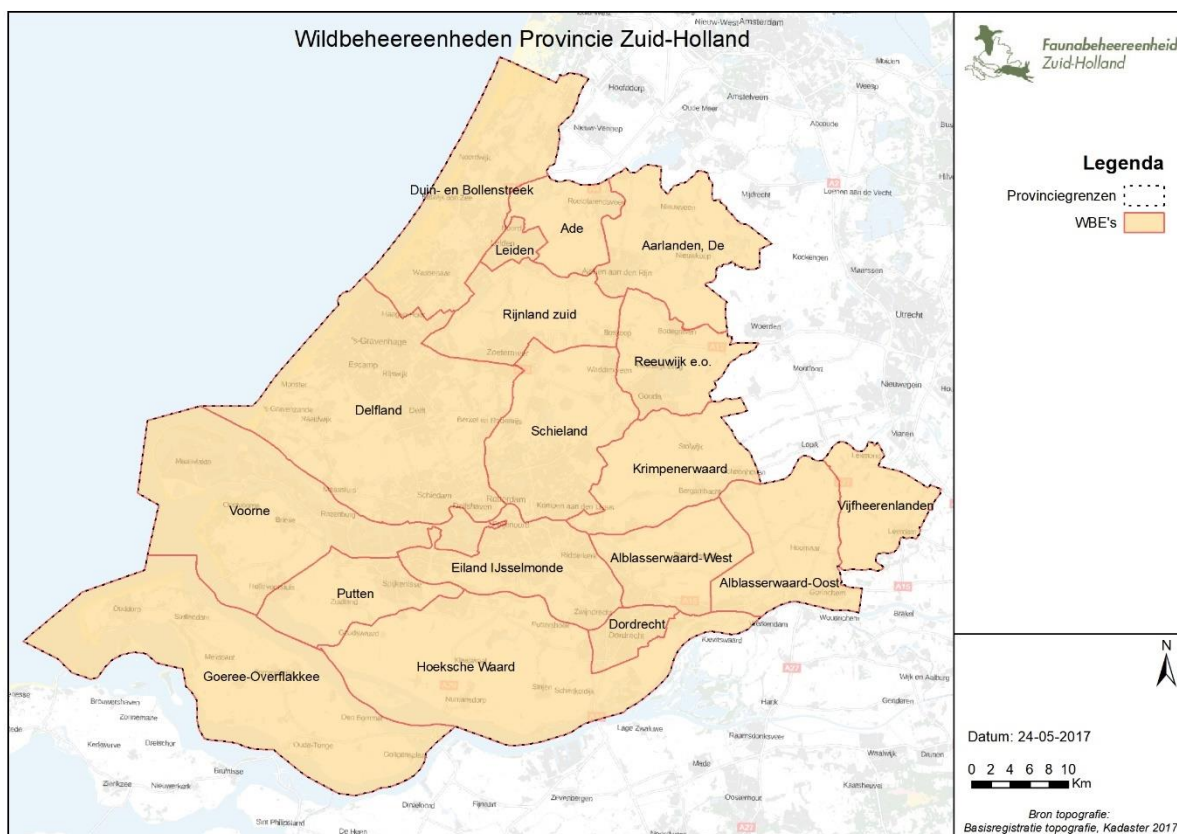
Het jachthouderschap is verbonden met de eigendom van de grond (art. 3.23 Wn): de eigenaar of (erf)pachter of vruchtgebruiker is jachthouder. Het jachtrecht kan worden verhuurd, de huurder wordt dan jachthouder. De jachthouder heeft het recht om in de geopende jachtijd te jagen op de vijf wildsoorten. Naast de jacht voeren jachthouders beheer en bestrijding uit ter voorkoming of beperking van schade conform het faunabeheerplan. Jachthouders c.q. grondeigenaren zullen eigen schade willen voorkomen en zijn verder verplicht om ook rekening te houden met de belangen van derden. Ze kunnen civielrechtelijk worden aangesproken.³

1.4 Werkingsgebied faunabeheerplan

Het werkgebied van de Faunabeheereenheid is de gehele provincie Zuid-Holland. Afbeelding 1 geeft de ligging van het werkgebied en de ligging van de wildbeheereenheden (WBE's) binnen het werkgebied weer. Dit faunabeheerplan geldt voor het gehele werkgebied van de FBE. Vanwege de verplichting uit de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, die stelt dat het werkgebied van een WBE minstens een oppervlakte van 5.000 hectare in de provincie Zuid-Holland heeft, zijn de grenzen van sommige WBE's in 2017 aangepast: Het Zuid-Hollandse deel van de WBE Zuid-Kennemerland is onderdeel geworden van de WBE Duin- en Bollenstreek, het Zuid-Hollandse deel van de WBE Tielerwaard-West is onderdeel geworden van de WBE Alblasterwaard-Oost, het havengebied van Rotterdam is onderdeel geworden van de WBE Voorne. Ook enkele steden die nog niet in een werkgebied waren opgenomen zijn bij WBE's ondergebracht. Eind 2016 zijn de WBE's Reeuwijkse Plassen, Driebruggen en De Gouwe Driehoek gefuseerd tot de nieuwe WBE Reeuwijk en omstreken. (Afbeelding 1)

---

³ Zie hiervoor ook Hoofdstuk 6 van Alterra-rapport 1070.

Afbeelding 1: Werkgebied FBE en werkingsgebied faunabeheerplan

2 Wettelijk kader en beleidskader

2.1 Algemeen

De bescherming van dieren is vanaf 2002 geregeld in de Flora- en faunawet (Ffw). Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wn) in werking getreden. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Bij de Wn horen één Algemene Maatregel van Bestuur: het Besluit natuurbescherming (Bn), en één ministeriële regeling: de Regeling natuurbescherming (Rn). De Wn legt de meeste taken en verantwoordelijkheden bij de provincies. Provinciale Staten van Zuid-Holland (verder: PS) hebben de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland (verder: de Verordening) vastgesteld. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland (verder: GS) hebben de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming (verder: de Beleidsregel) vastgesteld.

2.2 Verboden en afwijkingen

Hoofdstuk 3 van de Wn gaat over de bescherming van plant- en diersoorten. Er zijn drie verschillende beschermingsregimes opgenomen in de eerste drie paragrafen van hoofdstuk 3. Een beschermingsregime voor vogels – waaronder de smient - van de Vogelrichtlijn, een beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het verdrag van Bern en het verdrag van Bonn en een beschermingsregime voor andere soorten. De verboden die gelden t.a.v. de smient en regels voor afwijking van deze verboden zijn opgenomen in § 3.1 Wn. Afwijken kan alleen indien dit nodig is vanwege limitatief in de wet opgesomde redenen en onder voorwaarden. GS kunnen ontheffing verlenen voor afwijking (art. 3.3 lid 1) of PS kunnen bij verordening vrijstelling verlenen (art. 3.3 lid 2).

Verboden

1. Smienten mogen niet opzettelijk worden gedood of gevangen (art.3.1 lid 1 Wn);
2. Nesten, rustplaatsen en eieren van smienten mogen niet opzettelijk worden vernield of beschadigd of nesten mogen niet worden weggenomen (art. 3.1 lid 2 Wn);
3. Eieren van smienten mogen niet worden geraapt of onder zich worden gehouden (art. 3.1 lid 3 Wn);
4. Smienten mogen niet opzettelijk worden gestoord tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding (art 3.1 lid 4 en 5 Wn).

Van deze verboden kan worden afgeweken onder de volgende voorwaarden

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing (art. 3.3 lid 4 onder a Wn).
2. De afwijking is nodig vanwege onder andere een of meer van de volgende redenen:
  - a. in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid (art. 3.3 lid 4 onder b, 1° Wn);
  - b. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer (art. 3.3 lid 4 onder b, 2° Wn);
  - c. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren (art. 3.3 lid 4 onder b, 3° Wn);
  - d. ter bescherming van flora en fauna (art. 3.3 lid 4 onder b, 4° Wn).
3. De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de smient (art. 3.3 lid 4 onder c Wn).

Overige verboden t.a.v. wilde smienten

(1)

- Het is verboden smienten, dood of levend, of makkelijk herkenbare delen van smienten of uit smienten verkregen producten, te verkopen, te vervoeren voor verkoop, onder zich te hebben voor verkoop of ten verkoop aan te bieden (art. 3.2 lid 1 Wn).
- De minister kan onder voorwaarden vrijstelling of ontheffing verlenen van dit verbod (art. 3.3 lid 3 onder a Wn). De minister heeft vrijstelling verleend ten aanzien van dode smienten en producten van smienten indien de smienten zijn verkregen door middel van beheer en schadebestrijding op basis van een landelijke of provinciale vrijstelling ex art. 3.15 of 3.16 Wn, een ontheffing ex art.3.17 Wn of een opdracht ex art. 3.18 Wn (3.16 lid 1 en 2 Rn).

(2)

- Het is verboden, anders dan voor verkoop, smienten of makkelijk herkenbare delen van smienten of uit smienten verkregen producten, onder zich te hebben of te vervoeren tenzij deze smienten, delen of producten aantoonbaar overeenkomstig het bepaalde bij of krachtens de Wn zijn gedood of gevangen, onderscheidenlijk verkregen. (art. 3.2 lid 6 Wn).
- GS en PS kunnen onder voorwaarden respectievelijk ontheffing en vrijstelling verlenen van dit verbod (art. 3.3 lid 1 en 2). In artikel 1.4 lid Bn is geregeld dat deze bevoegdheden van GS en PS bij de minister berusten voor wat betreft het vervoeren van zieke of gewonde dieren in een dierenambulance en wat betreft het zich toe-eigenen en onder zich hebben van dode uit het wild afkomstige smienten met het oog op het prepareren van deze vogels. De minister heeft in artikel 3.17 Rn onder voorwaarden vrijstelling verleend van het verbod aan een ieder voor het vervoeren met een dierenambulance De minister heeft in artikel 3.18 Rn onder voorwaarden vrijstelling verleend van het verbod aan een ieder voor het onder zich hebben en vervoeren met het oog op preparatie en voor het onder zich hebben van een geprepareerde smient.

(3)

- Het is verboden smienten te prepareren (art. 3.38 lid 1 onder a Wn juncto art. 3.26 lid 1 Bn).
- Dit verbod geldt niet voor degene die binnen drie dagen gegevens doorgeeft aan de minister en de geprepareerde vogels voorziet van een merkteken (art. 3.40 Wn juncto art. 3.26 lid 2 Bn).

2.3 Beheer, schadebestrijding en jacht

Volgens artikel 3.12 lid 1 Wn geschieden overeenkomstig het faunabeheerplan opgesteld door de in het gebied werkzame Faunabeheereenheid:

- het duurzaam beheer van in het wild levende populaties,
  - de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en
  - de uitoefening van de jacht
-
- Artikel 3.12 lid 4 Wn regelt dat het faunabeheerplan passende en doeltreffende maatregelen bevat ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren.
  - De Verordening regelt dat het faunabeheerplan een geldigheidsduur heeft van ten hoogste zes jaren (artikel 3.1).
  - De Verordening stelt eisen aan het faunabeheerplan. In [bijlage 1](#) zijn deze eisen opgenomen met daarbij vermeld waar in dit faunabeheerplan invulling is gegeven aan deze eisen.

2.4 Beheer

Op basis van artikel 3.17 lid 1 Wn kunnen GS ontheffing verlenen ten behoeve van de beperking van de omvang van de populatie smienten. In dit faunabeheerplan wordt niet voorgesteld om de stand van de populatie smienten blijvend te verlagen. Door bestrijding op de desbetreffende locatie of in het omliggende gebied kan schade vooralsnog in voldoende mate worden beperkt.

2.5 Schadebestrijding

Smienten kunnen aanzienlijke schade aanrichten aan diverse landbouwgewassen. PS hebben daarom een vrijstelling verleend voor het doden van smienten op percelen met gras, ingezaaid gras, graszoden, graszaad, overige akkerbouwgewassen en vollegrondsgroenten (art. 5.2 lid 1 en 4 van de Verordening). De vrijstelling is geldig in de periode 1 oktober tot en met 31 maart. De vrijstelling geldt niet in de volgende Natura 2000-gebieden:

- Biesbosch
- Boezems Kinderdijk
- Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein
- Grevelingen
- Haringvliet
- Hollands Diep
- Nieuwkoopse Plassen & De Haeck
- Oudeland van Strijen
- Krammer-Volkerak
- De Wilck
- Zouweboezem
- Donkse Laagten
- Duinen Goeree & Kwade Hoek

Van deze Natura 2000-gebieden zijn de laatste drie (Zouweboezem, Donkse Laagten en Duinen Goeree & Kwade Hoek) niet aangewezen voor smienten (alleen voor ganzen). De overige gebieden zijn aangewezen voor smienten (en ganzen).

Optreden is mogelijk van een half uur voor zonsopkomst tot een half uur na zonsondergang (art. 5.2 lid 7 van de Verordening).

De uitvoering van de vrijstelling geschiedt overeenkomstig het faunabeheerplan en op de in het faunabeheerplan aangewezen tijden en plaatsen en nadat de in het faunabeheerplan opgenomen passende en doeltreffende preventieve maatregelen zijn ingezet overeenkomstig de beschrijving in het faunabeheerplan (art. 5.2 lid 4 en 9 van de Verordening).

De ingewanden van de bemachtigde smienten mogen in het veld worden achtergelaten. Voor het overige dienen de bemachtigde smienten, alsmede delen daarvan, te worden verwijderd uit het veld (art. 5.2 lid 10 van de Verordening).

De volgende middelen (voor vangen of doden) kunnen worden gebruikt bij de uitvoering van de vrijstelling (art. 5.2 lid 5 en 6 van de Verordening):

- Geweren
- haviken, slechtvalken en woestijnbuizerds
- honden, niet zijnde lange honden
- slag- snij of steekwapens (uitsluitend voor het doden van gewonde smienten)

Geweer

In artikel 3.26 Wn zijn regels gesteld aan het gebruik van het geweer. Er is o.a. geregeld dat het geweer niet mag worden gebruikt op gronden, niet zijnde een jachtveld dat voldoet aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gestelde regels (lid 1 onder b; de jachtveldregels staan in 3.12 Bn). Op basis van lid 2 zijn in het Bn nadere regels gesteld inzake het gebruik van het geweer. Van deze regels en van de jachtveldvereisten kan worden afgeweken bij vrijstelling of ontheffing (artikel 3.26 lid 3 Wn).

De nadere regels in het Bn betreffende het gebruik van het geweer omvatten o.a.

- een verbod om het geweer te gebruiken voor zonsopgang en na zonsondergang (3.16 lid 1 onder a); bij de vrijstelling van de smient is afgeweken van dit verbod door ook optreden een half uur voor zonsopkomst en een half uur na zonsondergang toe te staan;
- een verbod om het geweer te gebruiken binnen de bebouwde kom of binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom, of in de onmiddellijk aan de bebouwde kom grenzende terreinen (3.16 lid 1 onder b);
- een verbod om het geweer te gebruiken binnen de afpalingskring van een eendenkooi (3.16 lid 1 onder c);
- een verbod om het geweer te gebruiken vanaf of vanuit een rijdend motorrijtuig dan wel een ander voertuig, of vanuit een luchtvaartuig;
- een geweer is niet voorzien van een geluiddemper, een kunstmatige lichtbron, een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten (3.13 lid 4).

Lokmiddelen in combinatie met het geweer

Niet-levende lokvogels zijn hulpmiddelen die worden ingezet bij de bestrijding van smienten met het geweer. Het is niet duidelijk of deze lokmiddelen hulpmiddelen zijn die zonder meer kunnen worden gebruikt of middelen voor vangen of doden die expliciet moeten worden toegestaan. In de motie op de Uitvoeringsregelgeving Wet natuurbescherming⁴ is de regering verzocht om artikel 3.9 van het ontwerp van het Bn zo aan te passen, dat er duidelijkheid zou zijn over het al dan niet toestaan van

---

⁴ (Motie leden Dijkgraaf en Geurts, 2016)

hulpmiddelen voor de jacht op vogels. Deze motie is verworpen. In de mondelinge toelichting meldt de staatssecretaris dat onder de Wn hulpmiddelen niet hoeven te worden gereguleerd. Alleen middelen die in de richtlijnen (i.c. de Vogelrichtlijn) worden genoemd, moeten worden gereguleerd. Lokmiddelen die in de Vogelrichtlijn worden genoemd zijn blind gemaakte of verminkte levende lokvogels en bandopnemers. De Rechtbank Den Haag heeft in een uitspraak van 20 september 2017 (SGR 16/10055) – onder aanhaling van een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 28 juni 2017 (ECLI:NL:RVS:2017:1701) - geoordeeld dat lokmiddelen hulpmiddelen zijn en geen middelen voor vangen of doden. Dat zou betekenen dat het gebruik van lokmiddelen niet in een wettelijk kader hoeft te worden gereguleerd. De minister stelt zich in de beantwoording van Kamervragen d.d. 31 augustus 2017 echter op het standpunt dat het gebruik van lokmiddelen wel moet worden gereguleerd.⁵

2.6 Uitoefening van de jacht

De smient is niet aangewezen als jachtsoort. Jacht op de smient is dus niet toegestaan en de uitoefening van de jacht op de smient maakt geen onderdeel uit van dit plan.

2.7 Beleidskader

In 1999 is, vooruitlopend op de invoering van de Flora- en faunawet in 2002, de jacht op de smient gesloten. De smient kon tot 1999 worden bejaagd in de periode 1 september tot en met 31 januari. De Tweede Kamer heeft op 12 november 2002 motie 26 aangenomen waarin er bij de regering op wordt aangedrongen de jacht op kolgans, grauwe gans en smient in beperkte zin te heropenen. Reden voor de motie was de wens om maatregelen te kunnen treffen tegen de toenemende schades. In plaats van het heropenen van de jacht is gekozen voor het opstellen van een beleidskader.

Op 27 november 2003 heeft de Minister van LNV, na overleg met vertegenwoordigers van o.a. het IPO, de Land- en Tuinbouworganisatie Nederland, de Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging en Vogelbescherming Nederland, het Beleidskader Faunabeheer⁶ (verder: het Beleidskader) vastgesteld. Dit Beleidskader is door de Provincie Zuid-Holland (en alle andere provincies) overgenomen. Op basis van dit beleid is vanaf eind 2004 schade door smienten in Zuid-Holland beperkt door verjaging en afschot van percelen met landbouwgewassen op ontheffing verleend aan de FBE.

Het Beleidskader voorzag – kort samengevat – in het aanwijzen van foerageergebieden voor overwinterende ganzen en smienten. Binnen deze gebieden zijn dieren volledig beschermd en wordt in een passende beheer- en schadevergoeding voorzien. Buiten deze gebieden worden werende en verjagende middelen en afschot ingezet in de periode 1 oktober tot en met 31 maart. Het doel van de werende en verjagende middelen en het afschot is het voorkomen van schade en het verjagen van de ganzen en smienten naar de foerageergebieden. Een tegemoetkoming in de schade aangericht buiten de foerageergebieden wordt slechts verleend indien afdoende gebruik is gemaakt van de ontheffing voor afschot.

De Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden aangewezen voor ganzen en smienten dienden als foerageergebied, vanaf de winter 2008/2009 aangevuld met vijf foerageergebieden op agrarische grond. Er is 2.000 hectare foerageergebied voor smienten in gebieden van terreinbeherende organisaties aanwezig. Deze gebieden vallen grotendeels samen met de Natura 2000-gebieden aangewezen voor overwinterende ganzen en smienten. Het betreft de gebieden Biesbosch, Boezems Kinderdijk, Broekvelden-Vettenbroek en Polder Stein, Donkse Laagten, Grevelingen, Haringvliet, Holland Diep, Duinen Goeree & Kwade Hoek, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck, Oudeland van

---

⁵ (Ministerie van Economische Zaken, 2017)

⁶ (Ministerie van LNV, 2003)

Strijen, Krammer-Volkerak, De Wilck en Zouweboezem. In Zuid-Holland is tot en met de winter van 2007/08 verjagend afschot uitgevoerd van percelen met akkerbouwgewassen, vollegrondsgroenten en nieuw ingezaaid grasland. Vanaf de winter van 2008/2009 is ook verjagend afschot uitgevoerd van bestaand grasland.

In Zuid-Holland geldt vanaf de winter van 2014/2015 een nieuw provinciaal ganzenbeleid. De vergoedingen voor de foerageergebieden gelegen op agrarische grond zijn gestopt en deze foerageergebieden zijn opgeheven. Er zijn ganzenrustgebieden ingesteld in de Alblasserwaard en oostelijk van Reeuwijk die operationeel zijn vanaf de winterperiode van 2016/17. Voor de smienten hebben GS geen nieuw beleid vastgesteld.

In lijn met het oude beleid van het Beleidskader hebben PS de smient in de Verordening vrijgesteld: afschot van smienten van percelen met gras, ingezaaid gras, graszoden, graszaad, overige akkerbouwgewassen en vollegrondsgroenten gelegen buiten de Natura 2000-gebieden aangewezen voor ganzen en smienten is toegestaan in de periode 1 oktober tot en met 31 maart (voor meer informatie over deze vrijstelling, zie [hoofdstuk 2.5](#)).

Ook de regels rond de tegemoetkoming in de faunaschade die in de Beleidsregel zijn vastgelegd komen bijna geheel overeen met de regels uit het oude Beleidskader. Bij percelen met gras (weide- en hooipercelen) en graszaad waarvan het grasgewas minimaal zes maanden oud is, worden dieren verjaagd door menselijke aanwezigheid; bij percelen met graszoden, overige akkerbouwgewassen en vollegrondsgroenten, worden zowel visuele als akoestische middelen in voldoende aantallen ingezet; toestemming voor afschot wordt aangevraagd en adequaat gebruikt (art. 4.3 Beleidsregel).

3 Verspreiding en aantalontwikkeling

3.1 Soortbeschrijving

De smient is een middelgrote grondeleend die vanwege zijn kenmerkende roep ook 'fluiteend' wordt genoemd. Een mannetje heeft een oranjebruine kop met aan de voorkant een lichtgele streep. Zijn borst is zalmroze, zijn flanken zijn grijs met een witte dijvlek, zijn onderbuik is wit en zijn onderstaartdekveren zijn zwart. In de vlucht vallen zijn grote witte vleugelvelden op. Het vrouwtje is minder getekend dan het mannetje en is rossig bruin of grijsachtig met variabele diffuse vlekken, haar buik is wit. Smienten hebben een relatief korte, blauwgrijze snavel. Hun lengte bedraagt 42 tot 50 cm.⁷

De smient is een algemeen voorkomende eend in Eurazië. De soort broedt vooral in de boreale en arctische klimaatzones en overwintert overwegend in de gematigde zone. Binnen dit grote verspreidingsgebied wordt een aantal trekroutes (flyways) onderscheiden waarbinnen vogels uit een deel van het broedgebied, trekken naar specifieke overwinteringsgebieden. De smienten die in Nederland overwinteren maken deel uit van de Oost-Atlantische trekroute.

De smient is een herbivoor die zowel op land als op water foerageert. In Nederland vormt grasland veruit het belangrijkste foerageergebied; andere gebruikte habitats zijn intergetijdengebieden (algen en kwelderplanten zoals zeekraal) en ondiepe zoete wateren (waterplanten).

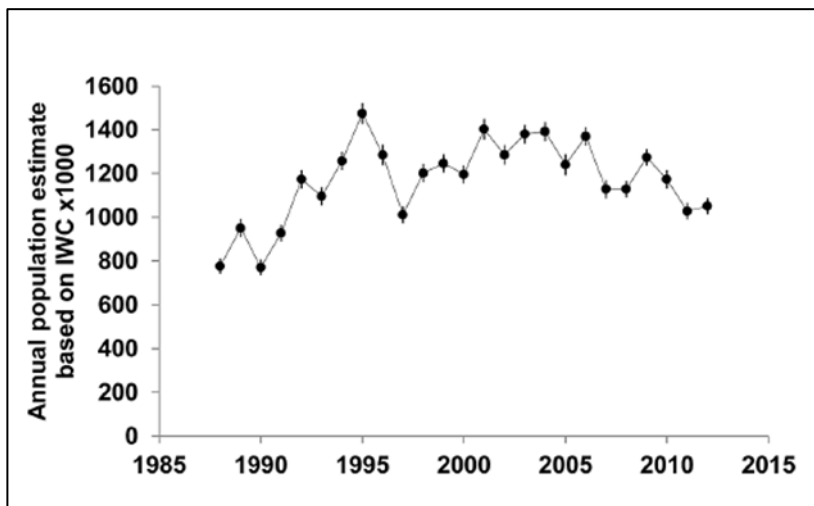
3.2 Oost-Atlantische trekroute (East-Atlantic flyway)

Smienten die in Nederland overwinteren, maken deel uit van de Oost-Atlantische trekroute (East-Atlantic flyway), vanuit broedgebieden van IJsland oostwaarts tot het stroomgebied van de Ob in

---

⁷ (Vogelvisie.nl, 2017)

Siberië, naar overwinteringsgebieden in West-Europa ⁸. De trekroute-populatie bestaat uit ruim 1 miljoen smienten. Deze vogels broeden in Noord-Europa van IJsland tot in het westen van Siberië. De overwinteringsgebieden liggen vooral rond de Noordzee. In Nederland verblijft in de winter gemiddeld 40-45% van de trekroute-populatie, in het Verenigd Koninkrijk 35%, gevolgd door Duitsland 10%, Frankrijk 6% en België 4% ⁹. Het aantal vogels in deze trekroute is toegenomen van rond 750.000 exemplaren in de jaren tachtig tot 1.3 – 1.5 miljoen, waarna in de periode 1995-2006 de populatie stabiel was. Na deze aanvankelijke stijging en stabilisatie nam de trekroute-populatie in de periode 2006-2012 af, tot ongeveer het niveau van begin jaren '90 (afbeelding 2).¹⁰ De afname wordt waarschijnlijk vooral veroorzaakt door een geringere reproductie in de broedgebieden. ¹¹

Afbeelding 2: Populatietrend smient in de East Atlantic flyway (Fox et al., 2016)

3.3 Landelijk

In Nederland is de smient in de winterperiode in Nederland een algemene en talrijk voorkomende eendensoort. De eerste doortrekkers en wintergasten arriveren in augustus, maar pas vanaf oktober nemen de aantallen fors toe. De grootste aantallen worden meestal bereikt in november-januari, soms tot in februari. In zachte winters ligt het aantal hoger dan tijdens strenge winters. In maart verlaten de meeste smienten ons land en vindt enige doortrek plaats vanuit Engeland en België/Frankrijk ^{12 13}. In Nederland wordt de smient jaarlijks als broedvogel vastgesteld, maar het aantal paren dat succesvol jongen groot brengt is zeer beperkt ^{14 15}. In Zuid-Holland gaat het jaarlijks om hooguit enkele paren. Deze worden vooral aangetroffen in de waterrijke graslandgebieden waar de soort in de winter ook talrijk aanwezig is.¹⁶

Het aantal smienten dat in Nederland in de winterperiode verblijft, is vanaf de jaren vijftig toegenomen van gemiddeld 100.000 naar zo'n 800.000 exemplaren begin jaren negentig. Vervolgens zijn de

⁸ (Scott & Rose, 1996)

⁹ (Fox, et al., 2016)

¹⁰ (Wetlands International, 2016)

¹¹ (Fox, et al., 2016)

¹² (Speek & Speek, 1984)

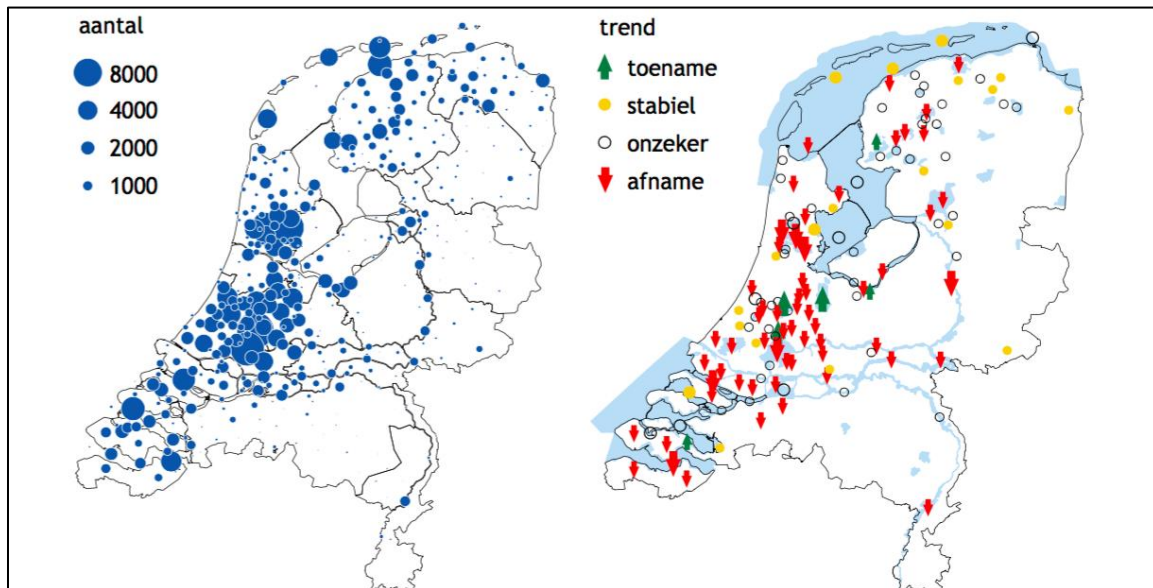
¹³ (SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002)

¹⁴ (SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002)

¹⁵ (Boele, et al., 2014)

¹⁶ (Boele, et al., 2016)

aantallen gestabiliseerd ¹⁷ (afbeelding 5). Sinds de eeuwwisseling heeft zich een afname voorgedaan tot de huidige 680.000-920.000 exemplaren als wintermaximum in de periode 2009/10 – 2013/14 ¹⁸.

Afbeelding 3: Links: verspreiding van de smient in Nederland (vijfjarig seizoensgemiddelde periode 2009/10 – 2013/14) en rechts: tienjarige trend (Hornman et al., 2015).

Deze aantallen zijn ongeveer een derde lager dan de piek eind jaren '90.¹⁹ Hoewel de aantallen in de landen ten noordoosten van Nederland zijn toegenomen en die ten zuidwesten afgenomen ²⁰, is de achteruitgang eerder toe te schrijven aan een algemene afname van de aantallen in de trekroute dan aan een verschuiving naar overwintering in meer noordoostelijke gebieden. Het zwaartepunt van de winterverspreiding is in die periode nauwelijks verschoven en ligt in de buurt van Nederland. In Nederland is zichtbaar dat de soort met name in najaar (oktober) en voorjaar (maart) minder talrijk is, hoewel ook de wintermaxima zijn gedaald. Er is dus minder doortrek in beide seizoenen, en/of vogels arriveren later en trekken eerder weg (zie bijvoorbeeld Zeeland²¹).

3.4 Zuid-Holland

De smient komt in Zuid-Holland algemeen en talrijk voor in het winterhalfjaar. De vogels arriveren in de loop van september en blijven tot eind maart. In de graslandgebieden in het veenweidegebied van Zuid-Holland kent het voorkomen van smienten een duidelijke piek in januari (afbeelding 6, rechts). Daarna nemen de aantallen af, zonder dat in het aantalspatroon enig spoor van voorjaars trek zichtbaar is. In de voormalige getijdegebieden in het zuiden van de provincie ligt het maximum in december. Hier is in februari duidelijk terugtrek merkbaar door een tweede piek in februari (afbeelding 6, links). In de veenweidegebieden is de soort in maart nog talrijk aanwezig terwijl de smient in de voormalige getijdegebieden dan al vrijwel vertrokken is.

De belangrijkste concentratiegebieden in Zuid-Holland zijn het Haringvliet en het veenweidegebied met de Krimpenerwaard en de Alblasserwaard en de Reeuwijkse Plassen. Gebieden van minder belang zijn het Volkerakmeer en de benedenlopen van de grote rivieren. (Afbeelding 4)

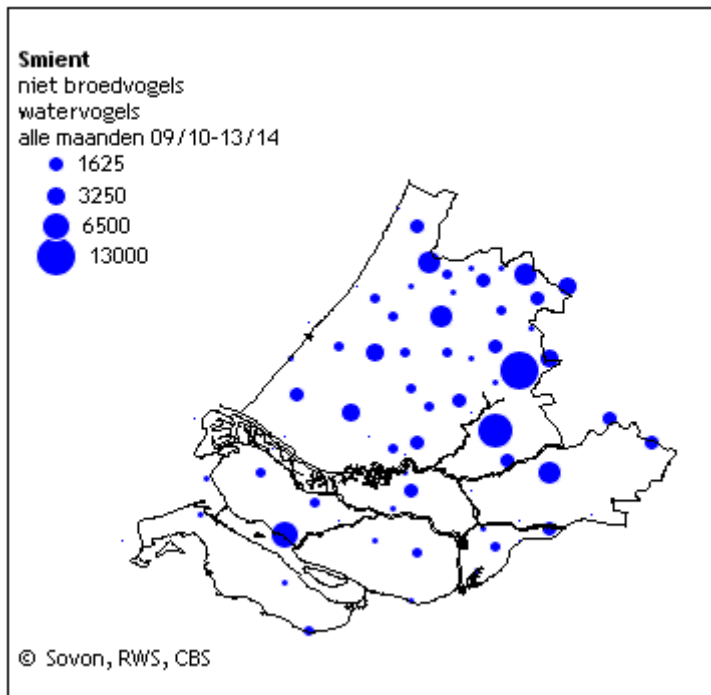
¹⁷ (Bijlsma, Hustings, & Camphuysen, 2001)

¹⁸ (Hornman, et al., Watervogels in Nederland in 2013/2014, 2015)

¹⁹ (Hornman, et al., Watervogels in Nederland in 2013/2014, 2015)

²⁰ (Fox, et al., 2016)

²¹ (Lensink, 2014)

Afbeelding 4: Verspreiding van de smient in Zuid-Holland. (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2017)

In Zuid-Holland verblijft gemiddeld 25% van het Nederlandse winteraantal en dit fluctueert tussen de 20-30%, op basis van het seizoensgemiddelde (uit afbeelding 5). Ook voor het maximale winteraantal gaat dit op: in januari 2014 werden bijvoorbeeld ruim 167.000 smienten geteld in Zuid-Holland, 26% van het landelijke aantal.²² Gemiddeld over 2009/10 - 2013/14 verbleef 30% in Zuid-Holland^{23 24 25 26}. Schekkerman & Koffijberg (2016) schatten het wintermaximum in Zuid-Holland, inclusief niet getelde gebieden, op 360.000 (s.d. van de jaarvariatie 168.000) in 2009/10-2013/14²⁷.

In Zuid-Holland volgt de aantalsontwikkeling van de smient ongeveer de landelijke trend: een toename in de jaren '80, afvlakkend in de jaren '90 en gevolgd door een afname vanaf ca. 2003, met ongeveer 3% per jaar (afbeelding 5). Binnen Zuid-Holland is de trend niet in alle gebieden gelijk. Afnames overheersen in de voormalige getijdegebieden in het zuiden en in de graslandgebieden in het oosten van de provincie. In de noordelijker en westelijker in de provincie gelegen graslandgebieden zijn de aantallen vaker stabiel en incidenteel nog toenemend. (Afbeelding 3)

²² (Hornman, et al., Watervogels in Nederland in 2013/2014, 2015)

²³ (Hornman, et al., Watervogels in Nederland in 2009/2010, 2012)

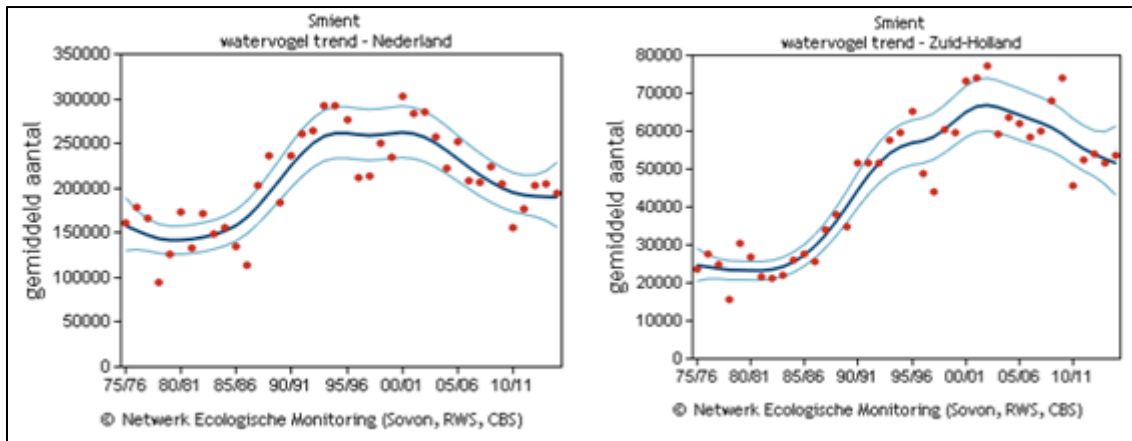
²⁴ (Hornman, et al., Watervogels in Nederland in 2010/2011, 2013)

²⁵ (Hornman, et al., Watervogels in Nederland in 2011/2012, 2014)

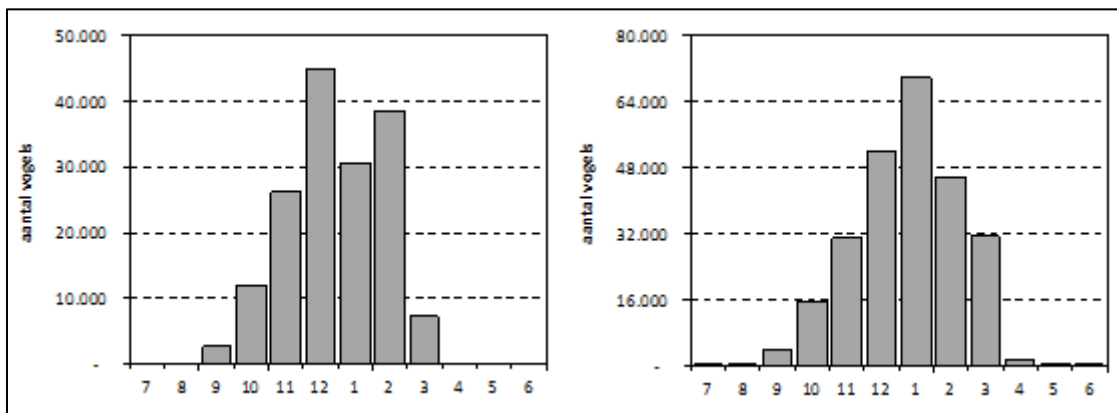
²⁶ (Hornman, et al., Watervogels in Nederland in 2013/2014, 2015)

²⁷ (Schekkerman & Koffijberg, 2016)

Afbeelding 5: Aantalsontwikkeling van de smient in Nederland en Zuid-Holland (gegevens Sovon; gegeven is het aantal (seizoengemiddelde) met het 95%-betrouwbaarheidsinterval

Afbeelding 6: Seizoenverloop van de smient in Zuid-Holland; voormalige getijdegebieden e.o. (links) en veenweidegebieden (rechts) (gegevens Sovon; seizoengemiddelde in de Natura 2000-gebieden Oudeland van Strijen, Hollands Diep, Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen; De Wilk, Nieuwkoop c.s., Broekvelden c.s., Kinderdijk, Biesbosch (Faunabeheereenheid Zuid-Holland, 2014)

Conclusie

De smient is een talrijk voorkomende vogel in het winterhalfjaar in Zuid-Holland. De trend van de smient in Zuid-Holland volgt ongeveer de populatieontwikkeling zoals die landelijk en in de trekroute wordt waargenomen: vanaf de jaren '80 een stijging, vervolgens stabilisatie en sinds het begin van deze eeuw een afname. Deze afname wordt waarschijnlijk veroorzaakt door een verminderd broedsucces.

4 Schade

4.1 Schade veroorzaakt door smienten

Uit de meldingen bij BIJ12-Faunafonds blijkt dat smienten schade veroorzaken aan gras, graszoden, graszaad, granen, vollegrondsgroenten en 'overige akkerbouwgewassen'.

Smienten foerageren over het algemeen in grote groepen op grasland. In akkerbouwgebieden foerageren ze vooral op wintergraan, zeker in het begin van de winter als het gewas nog kort is. In gebieden met weinig open water zijn de aantallen lager dan in de gebieden met veel open water. Voor smienten geschikte voedselsituaties zijn:

- Korte grazige vegetaties (grassen en kruiden).
- Water op het grasland of er dichtbij (de vogels hebben voor hun voedselopname water nodig).
- Een open landschap, zodat predatoren op tijd kunnen worden gezien.
- Een rechtstreekse vluchtroute naar open water (liefst zonder rietkragen).

Smienten foerageren ook 's nachts. In de winter duurt het foerageren tot in de ochtend ²⁸. Overdag rusten de vogels bij voorkeur op of nabij grotere wateren. Aan het begin van de avond (ruim na zonsondergang) worden rustplaatsen verwisseld voor foerageergebieden in de omgeving. In het veld wordt onderscheid gemaakt tussen 'poldersmienten' en 'plassmienten'. De poldersmienten blijven de gehele dag in de polder op waterlopen en foerageren overdag en 's nachts. Bij sterke verstoring overdag vertrekken ze naar grotere wateren. Door deze verstoring kan belangrijke schade aan kopeinden en slootkanten op blijvend grasland worden voorkomen. De plassmienten rusten overdag in grote aantallen op grote open wateren. Zij foerageren vooral 's nachts op graslanden in de omgeving.

De verspreiding van smienten verandert als er ijs op de sloten komt. Dan concentreren zich grotere groepen bij (nog) open water en foerageren de dieren daar dichtbij. Als de ijsvorming doorzet, verplaatsen de smienten zich naar groter en dieper water, dat minder snel dichtvriest. Hier kunnen dan groepen van tot meer dan 20.000 vogels voorkomen. Begrazing in maart is door het kleiner wordende aantal smienten beperkter. Wel kan juist in maart, in de periode waarin het gras begint te groeien, de schade hoog oplopen, vooral in periodes met neerslag.

Smienten veroorzaken ieder jaar aanzienlijke schade in Zuid-Holland, waarbij de schade per geval hoog kan oplopen. Smienten veroorzaken vraatschade, vervuilingsschade en schade door verslemping van de bodem. Smienten eten ook de wortels van grasgewassen. Dit vindt plaats op (langdurig) natte percelen. Na een periode van vorst wordt bij het intreden van dooi de bovenlaag van de grond zacht en nat. Een natte bodem gecombineerd met het dicht bij elkaar foerageren en rusten van smienten, heeft vertrapping en verslemping van de bodem tot gevolg. Smienten kunnen hierdoor een verandering in de vegetatiesamenstelling veroorzaken die leidt tot een lagere opbrengst van het gewas.

Schade treedt op in geheel Zuid-Holland. Kwetsbare gewassen komen in de gehele provincie voor. De schadelocatie en -hoogte is wisselend en in belangrijke mate afhankelijk van de weersomstandigheden.

4.2 Getaxeerde schade

GS keren – via BIJ12-Faunafonds - in bepaalde gevallen een tegemoetkoming uit aan agrariërs ter compensatie voor de schade aan hun landbouwgewassen die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten. Of een agrariër in Zuid-Holland hier wel of niet voor in aanmerking komt, is vastgelegd in de Beleidsregel. De enige officieel vastgelegde indicatie voor de omvang van de landbouwschade is de door BIJ12-Faunafonds getaxeerde schade ten behoeve van de uitkering van deze tegemoetkoming. Niet alle agrariërs met schade dienen een verzoek voor een tegemoetkoming in. Er zijn voorwaarden gesteld aan het verkrijgen van een tegemoetkoming, de belangrijkste zijn dat preventieve middelen worden ingezet en dat een ontheffing voor afschot wordt aangevraagd en bij verlening adequaat wordt gebruikt. De getaxeerde schade is dus over het algemeen schade die is ontstaan ondanks het inzetten van preventieve middelen en afschot.

Alleen schade die door vraat, graven, wroeten en vegen aan bedrijfsmatige landbouw is veroorzaakt, wordt vergoed. Vervolgschade, bijvoorbeeld schade die ontstaat door verslemping van de bodem,

---

²⁸ (Rijnsdorp, 1984)

wordt niet vergoed. De tegemoetkoming wordt verminderd met 5% van de door de taxateur vastgestelde schade, met een minimum van € 250,- per bedrijf per meldingsjaar. Tegemoetkomingen lager dan € 50,- worden niet uitgekeerd. Per 1 oktober 2014 is er een behandelbedrag ingevoerd van € 300,-. Aanvragers betalen dit bedrag voordat de aanvraag in behandeling wordt genomen. Het behandelbedrag wordt niet verrekend met een te verlenen tegemoetkoming. Voor kleinere schades²⁹ zal dus over het algemeen geen tegemoetkoming worden aangevraagd, ook al kunnen deze schades vaak wel als belangrijk worden gekenschetst op basis van de jurisprudentie en het beleid van GS. Hierdoor zal de getaxeerde schade een (nog) minder goede afspiegeling is van de werkelijk opgetreden schade. Daarnaast geeft de getaxeerde schade slechts een indicatie voor de schade die zou zijn opgetreden als geen schadebestrijding was uitgevoerd omdat een voorwaarde voor de tegemoetkoming is dat preventieve middelen worden ingezet en een ontheffing voor afschot wordt aangevraagd en adequaat wordt gebruikt.

De getaxeerde jaarlijkse schade vanaf de winterperiode 2005/2006 tot en met de winterperiode 2016/2017 fluctueert tussen ruim € 32.000 en €177.000 (tabel 1). In de aangewezen ganzenfoerageergebieden op agrarische grond is tot en met 2013/14 daarnaast een vergoeding betaald. In deze gebieden kon schade niet worden bestreden. Deze bedragen zijn niet opgenomen in de hier opgenomen schadegegevens.³⁰ De agrarische foerageergebieden lagen in/bij Reeuwijk, de Krimpenerwaard, de Alblasserwaard, Delfland en de Hoeksche Waard.³¹

In de winterperioden tussen 2005/06 en 2015/16 is in 1.592 gevallen schade getaxeerd. De hoogst getaxeerde schade in deze periode is een bedrag van € 18.340 (Goeree-Overflakkee, overige akkerbouwgewassen, 2010/2011). De hoogst getaxeerde schade aan grasland in deze jaren betrof een getaxeerde schade van € 4.944 (Alblasserwaard-West, 2009/2010). De hoogst getaxeerde schade aan granen betrof een getaxeerde schade van € 17.388 (Putten, 2011/12).³² De meeste schade wordt getaxeerd in grasland en vervolgens in wintergraan (tabel 2).

---

²⁹ De grondgebruiker schiet pas wat op met een tegemoetkoming als de schade meer dan € 550,- bedraagt, bij een getaxeerde schade van € 551,- houdt hij € 1 als tegemoetkoming over, als de schade minder is, is hij € 300,- armer.

³⁰ (BIJ12-Faunafonds, 2017)

³¹ De gegevens uit Tabel 1 van 05-06 t/m 08-10 zijn overgenomen uit het voorgaande faunabeheerplan, de gegevens van 09-10 t/m 16-17 zijn in september 2017 opgevraagd bij BIJ12-Faunafonds (zie bovenstaande voetnoot).

³² (BIJ12-Faunafonds, 2017)

Tabel 1: Getaxeerde schade in euro's aangericht door smienten in Zuid-Holland per WBE 2005/2006 tot en met 2016/2017. (BIJ12-Faunafonds, 2017)

WBE	05-06	06-07	07-08	08-09	09-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	15-16	16-17
Ade	0	0	450	0	192	839	69	0	87	1.311	1.154	832
Alblasserwaard-Oost	5.769	3.829	3.472	1.047	2.796	1.971	872	195	514	0	1.391	1.442
Alblasserwaard-West	10.258	15.023	12.771	5.982	7.103	6.562	4.819	2.856	686	871	1.401	1.883
De Aarlanden	8.066	17.886	34.517	22.444	17.846	13.801	15.928	7.894	7.949	9.294	13.609	32.102
Delfland	1.441	10.380	2.085	6.720	2.346	5.674	2.218	2.154	2.457	0	0	882
Duin en Bollenstreek	0	0	0	207	0	0	0	0	970	0	0	0
Goeree-Overflakkee	42.877	36.870	34.192	20.407	18.514	64.030	31.465	7.618	4.182	1.651	11.582	1.256
Reeuwijk e.o.	12.695	12.172	16.672	8.892	13.232	17.513	12.976	10.506	9.830	9.774	9.774	11.540
Hoeksche Waard	2.626	20.508	21.206	10.879	4.118	3.501	3.371	3.460	1.350	2.995	1.356	2.430
Krimpenerwaard	21.197	36.381	38.398	14.328	10.428	17.475	4.576	4.865	3.307	0	0	1.509
Putten	2.596	4.416	4.464	2.390	1.890	0	26.168	0	4.714	4.452	7.640	0
Rijnland Zuid	768	11.605	7.047	1.264	5.542	6.142	882	97	748	1.017	2.077	3.264
Schieland	1.327	2.094	62	0	108	338	204	765	0	0	0	0
Vijfheerenlanden	1.435	2.837	626	228	0	490	157	0	0	0	0	0
Voorne	903	776	1.275	1.152	1.269	4.259	4.671	1.988	2.748	1.024	1.012	715
Overig	-	-	-	-	1.272	152	679	1.685	810	0	767	377
Zuid-Holland	111.958	174.777	177.237	95.940	86.656	142.747	109.055	44.083	40.352	32.389	51.763	58.232

Tabel 2: Getaxeerde schade in euro's aangericht door smienten in Zuid-Holland per schadegewas 2010 – 2017 (BIJ12-Faunafonds, 2017)

Schadegewas	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Grasland, blijvend	76.751	82.228	44.037	29.002	20.773	11.253	31.318	48.070
Grasland, nieuw ingezaaid	770	1.212	0	1.143	474	5.576	0	1.345
Graszaad	2.250	840	559	0	0	0	0	0
Graszoden	0	0	752	0	0	0	0	0
Groenten	27.671	0	0	0	0	0	0	0
Klaver	0	0	0	2.682	0	0	0	0
Overige akkerbouwgewassen	18.340	0	0	0	0	0	0	0
Wintergraan	8.605	17.575	44.940	6.316	8.639	5.476	16.303	1.080
Totaal	134.387	101.855	90.288	39.143	29.886	22.305	47.621	50.495

De weersomstandigheden spelen een belangrijke rol in de hoogte van de veroorzaakte schade. De weersomstandigheden hebben invloed op de aanwezigheid van smienten in een bepaald gebied. Daarnaast kan nat weer of dooi zorgen voor hogere schades. Met name als bij de start van de groei van het gras de weersomstandigheden ongunstig zijn, kan de schade hoog oplopen. De fluctuaties in de getaxeerde schade worden ook veroorzaakt door fluctuaties in de prijs van de gewassen. Het Faunafonds gebruikt bij de taxatie het prijsniveau van het moment.

Vanaf de winter van 2008/09 zijn de afschotmogelijkheden uitgebreid: in 2008/09 werd afschot van grasland mogelijk (daarvoor was alleen afschot van andere kwetsbare gewassen mogelijk) en in 2011/12 werd ook afschot mogelijk vanaf 12.00 uur tot zonsondergang. Deze uitbreidingen hebben hoogst waarschijnlijk gezorgd voor de afname van de jaarlijkse schade. De relatief hoge schade in de winterperiode 2010/11 is waarschijnlijk het gevolg van de weersomstandigheden, de eerste maanden van 2011 waren relatief mild. Ook in Utrecht en Noord-Holland zijn in deze winterperiode relatief hoge schades getaxeerd. Vanaf de winter van 2014/15 is het behandelbedrag ingevoerd wat hoogst waarschijnlijk aanzienlijke invloed heeft op de getaxeerde schade. Als de schadegegevens (betreffende de smient) van de winters 2014/15 en 2015/16 met de schadegegevens uit de periode 2004/05-2013/14 worden vergeleken, blijkt dat er sinds de invoering van het behandelbedrag minder schademeldingen zijn en dat er minder kleine bedragen zijn uitgekeerd. In de periode 2004/05-2013/14 betrof 62% van de getaxeerde gevallen, een schade onder de €500,-, in 2014/15-2015/16 maar 28%. De recente opgaande lijn in de getaxeerde schade kan waarschijnlijk worden toegeschreven aan het feit dat er vanaf de winter van 2014/15 slechts beperkt afschot mogelijk was.

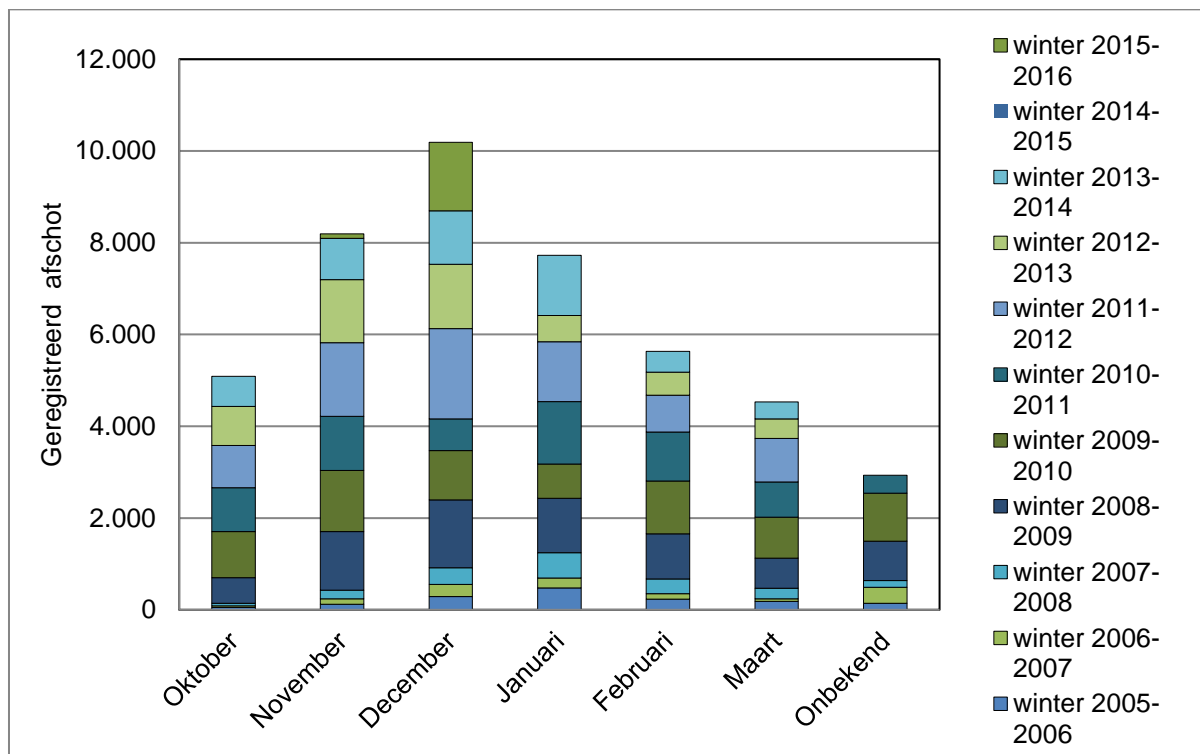
In de voorgaande alinea wordt getracht in grote lijnen de invloed van de bestrijding op de (getaxeerde) schade te schetsen. Echter doordat de omstandigheden ieder jaar variëren (variaties in het veld/de natuur en in de regels) en doordat slechts een deel van de schade wordt getaxeerd, kan hierover op basis van deze gegevens (aangaande bestrijding en getaxeerde schade), weinig met zekerheid worden gezegd. Elementen die een rol spelen zijn: wijzigingen in de regels voor de tegemoetkoming (die invloed hebben op het aandeel schadegevallen dat wordt getaxeerd), de weersomstandigheden (die invloed hebben op de populatieomvang en de hoogte van de schade) en het feit dat schade alleen wordt getaxeerd als een ontheffing voor afschot is aangevraagd en bij verlening adequaat is gebruikt.

5 Uitgevoerde schadebestrijding in Zuid-Holland 2005-2017

In Zuid-Holland is schadebestrijding (werende en verjagende middelen en afschot) conform het beleidskader uitgevoerd. De regels rond de werende en verjagende middelen waren: op bestand

grasland worden smienten in ieder geval verjaagd door menselijke aanwezigheid, bij de overige gewassen worden minstens één visueel en één akoestisch middel in voldoende mate (= volgens de algemene regels van het Faunafonds) ingezet. Tot en met de winter van 2007/08 is verjagend afschot uitgevoerd van percelen met akkerbouwgewassen, vollegrondsgroenten en nieuw ingezaaid grasland en vanaf de winter van 2008/09 ook van bestaand grasland. Vanaf de winter van 2011/12 is het afschot uitgevoerd van een half uur voor zonsopgang tot zonsondergang, daarvoor was afschot toegestaan van een half uur voor zonsopkomst tot 12.00 uur. De bestrijding is uitgevoerd in de periode 1 oktober tot en met 31 maart. In de winter van 2014/15 was er geen ontheffing voor afschot. De ontheffing voor de winter 2015/16 werd afgegeven op 25 november 2015 en geschorst op 28 januari 2016.

Het uitgevoerde jaarlijkse afschot in de winterperiode 2005/06 tot en met 2013/14 fluctueert tussen 1.142 en 7.539 smienten (tabel 3). Vanaf 2008/09, toen verjagend afschot op grasland mogelijk werd, is het aantal geschoten smienten toegenomen. Tussen 2008/09 en 2013/14 fluctueert het afschot tussen 4.857 en 7.539 smienten; gemiddeld zijn over deze periode jaarlijks 6.365 smienten gedood. De fluctuaties in het afschot kunnen worden verklaard door de weersomstandigheden, die invloed hebben op de schadedreiging en de aanwezigheid van smienten. In het veenweidegebied – het belangrijkste concentratiegebied voor smienten – is het meeste afschot uitgevoerd. De meeste smienten worden in december geschoten (afbeelding 7).

Afbeelding 7: Afschot smient in Zuid-Holland per maand 2005/2006 tot en met 2015/2016

Tabel 3: Afschot smient in Zuid-Holland per WBE 2005/2006 tot en met 2015/2016.

WBE	05-06	06-07	07-08	08-09	09-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	15-16
Ade	0	0	0	91	111	110	188	106	149	0	13
Alblasserwaard-Oost	70	387	387	1.439	1.384	962	1.027	940	738	0	550
Alblasserwaard-West	284	108	83	274	423	399	368	235	298	0	53
De Aarlanden	75	126	180	1.122	1.187	988	1.317	616	446	0	90
Delfland	53	42	50	207	238	226	165	181	75	0	37
Duin- en Bollenstreek	0	0	0	124	66	129	131	130	53	0	14
Eiland IJsselmonde	0	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0
Goeree-Overflakkee	312	125	238	37	19	97	247	146	93	0	12
Hoeksche Waard	110	85	118	56	61	36	158	144	75	0	17
Krimpenerwaard	14	45	219	1.437	1.498	1.451	1.904	1.032	1.316	0	357
Putten	117	27	94	129	221	224	326	197	184	0	21
Reeuwijk e.o.	138	91	190	758	804	680	860	764	713	0	314
Rijnland-Zuid	106	65	93	285	218	262	218	203	234	0	60
Schieland	0	0	120	335	326	482	175	72	100	0	2
Vijfheerenlanden	25	36	89	503	582	355	342	290	373	0	53
Voorne	142	5	13	197	110	23	104	74	10	0	0
Overig	54	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zuid-Holland	1.500	1.142	1.874	6.994	7.248	6.424	7.539	5.130	4.857	0	1.593

6 Schadebestrijding in Zuid-Holland 2017-2023

PS hebben in de Verordening de smient vrijgesteld vanwege de hoge schades die smienten aanrichten. De bestrijding van schade aangericht door smienten in de periode 2017 – 2023, zal worden uitgevoerd volgens deze vrijstelling. Deze bestrijding is een voortzetting van de bestrijding die is uitgevoerd onder de Flora- en faunawet. De verjaging met ondersteunend afschot zal, net als in het verleden, de schade beperken maar niet volledig kunnen voorkomen.

Passende en doeltreffende preventieve maatregelen

De Verordening schrijft voor dat passende en doeltreffende preventieve maatregelen worden ingezet overeenkomstig de beschrijving in het faunabeheerplan. In oktober 2009 heeft het Faunafonds de Handreiking Faunaschade uitgebracht³³. In de Handreiking worden de verschillende werende en verjagende middelen (preventieve middelen) beschreven en de werking wordt toegelicht. Preventieve middelen die voor smienten kunnen worden ingezet zijn verjaging door menselijke aanwezigheid, vlaggen, flietsmolens, knalapparaten, vogelafweerpistool, geweer, kleppermolentjes, schrikliint, ballonnen, draden spannen en nabootsing roofvogel. Deze preventieve middelen en maatregelen van akoestische en visuele aard kennen het nadeel dat dieren aan deze middelen wennen en ervaren dat er geen werkelijke dreiging van uitgaat. Veelal werken ze te kort om het gewas in de kwetsbare periode zodanig te beschermen dat de schade voor de grondgebruiker enigszins acceptabel wordt. Volgens onderzoek bij smienten is afschot effectief als methode voor verjaging en als versterking van andere weringsmethoden ³⁴.

Vanwege de beperkte effectiviteit van de bekende middelen is onderzoek gedaan naar nieuwe middelen. In opdracht van het Faunafonds is in 2007 een experiment opgezet om te onderzoeken of holografische strips effectief zijn in het weren van foeragerende smienten. Het gebruikte materiaal bleek echter zeer gevoelig te zijn voor breuk bij harde wind. Het experiment is daarom voortijdig gestaakt. ³⁵

Aan het gebruik van preventieve middelen en dan met name de akoestische, kleven ook nadelen. Kan de grondgebruiker vrede hebben met een gaskanon dat de hele dag staat te knallen, niet iedere omwonende is gelukkig met zo'n apparaat.³⁶ Het gebruik van gaskanonnen kan ook permanente versterking van andere diersoorten inhouden. Diverse effecten van de laser in relatie tot het verjagen van ganzen worden op dit moment onderzocht. Over de veiligheid van laser voor mens en dier en het effect op andere dieren, is nog weinig gepubliceerd. Naast de effectiviteit bepalen financiële aspecten en de tijd die een methode vergt, of toepassing een bevredigende andere oplossing is. De inspanning door de grondgebruiker dient redelijk en billijk te zijn en in verhouding te staan tot de effectiviteit.

Voordat tot afschot wordt overgegaan, zullen op de percelen preventieve maatregelen worden ingezet, volgens de regels die in de Beleidsregel zijn vastgelegd als voorwaarde voor een tegemoetkoming in de faunaschade:

- Bij percelen met gras (weide- en hooipercelen) en graszaad waarvan het grasgewas minimaal zes maanden oud is, worden smienten verjaagd door menselijke aanwezigheid.
- Bij percelen met graszoden, overige akkerbouwgewassen en vollegrondsgroenten, worden zowel visuele als akoestische middelen in voldoende aantallen ingezet.

---

³³ (Oord, 2009)

³⁴ (Madsen, 1998)

³⁵ (Boudewijn, Tanger, Beuker, & Steendam, 2007)

³⁶ In sommige gemeenten zijn gaskanonnen niet (zonder) meer toegestaan.

In de Handreiking Faunaschade uit 2009 staan de akoestische en visuele middelen beschreven. De middelen worden ingezet volgens de richtlijnen in de Handreiking. Naast de middelen uit de Handreiking kunnen lasers worden ingezet mits de gebruiker zich strikt houdt aan de veiligheidsvoorschriften. Andere preventieve middelen kunnen worden ingezet na instemming van BIJ12 (zie ook art. 4.3 lid 2 onder d Beleidsregel).

Afschot

Het afschot wordt conform de vrijstellingsregeling uitgevoerd:

- nadat preventieve maatregelen zijn ingezet zoals hiervoor beschreven.
- in de periode 1 oktober tot en met 31 maart;
- op percelen met gras, ingezaaid gras, graszoden, graszaad, overige akkerbouwgewassen en vollegrondsgroenten gelegen buiten de volgende Natura 2000-gebieden: Biesbosch, Boezems Kinderdijk, Broekvelden-Vettenbroek en Polder Stein, Donkse Laagten, Grevelingen, Haringvliet, Holland Diep, Duinen Goeree & Kwade Hoek, Nieuwkoopse Plassen, Oudeland van Strijen, Krammer-Volkerak, De Wilck en Zouweboezem;
- met de volgende middelen voor vangen of doden: geweren, haviken, slechtvalken en woestijnbuizerds, honden - niet zijnde lange honden - en slag- snij of steekwapens (uitsluitend voor het doden van gewonde smienten);
- van een half uur voor zonsopgang tot een half uur na zonsondergang.

De FBE zal het afschot quoteren, zie hiervoor ook [hoofdstuk 7.3](#).

Escalatieladder

De FBE stelt alleen een faunabeheerplan op voor die dieren waarvoor ingrijpen door middel van doden en/of nestbewerking nodig is. Voor de smient kan schade worden beperkt door inzet van preventieve middelen en afschot. De maatregelen worden achtereenvolgens in uitvoering genomen. Zoals in de Verordening (artikel 3.2, negende lid) is bepaald, worden maatregelen in een volgorde van afnemende diervriendelijkheid genomen (de escalatieladder”) waarbij ook het bewerken van eieren wordt overwogen voordat tot verjagend afschot wordt overgegaan. Het bewerken van eieren is voor de smient niet aan de orde, de in Zuid-Holland overwinterende smienten broeden elders.

Optreden in Natura 2000-gebieden en rustgebieden voor trekganzen

In de Natura 2000-gebieden aangewezen voor ganzen en smienten, zal niet worden opgetreden. In de overige Natura 2000-gebieden zal alleen worden opgetreden met het geweer indien dit is toegestaan in het Natura 2000-beheerplan of op grond van een vergunning (op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 of een vergelijkbare vergunning op basis van de Wet natuurbescherming) of op grond van een bestuurlijk rechtsoordeel van de provincie Zuid-Holland.

In de directe omgeving van de Natura 2000-gebieden (aangewezen voor smienten) Biesbosch, Boezems Kinderdijk, Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein, De Wilck, Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep, Krammer-Volkerak, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck en Oudeland van Strijen zal de bestrijding worden uitgevoerd op basis van een uitvoeringsplan van de WBE dat aan de FBE is voorgelegd.

In de door GS aangewezen rustgebieden voor trekganzen, hebben GS verjaging en afschot van smienten verplicht gesteld om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in de faunaschade. In deze gebieden zal daarom wel worden opgetreden waarbij de uitvoerders rekening houden met de eventueel aanwezige ganzen.

7 Staat van instandhouding

7.1 Algemeen

Betekenis staat van instandhouding

Onder de Flora- en faunawet werd een ingreep (via vrijstelling, aanwijzing of ontheffing) afhankelijk gesteld van het oordeel of de maatregelen afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding. Zowel het woord “gunstig” als de woordkeus dienaangaande in de wet sloot slechts ten dele aan bij de onderliggende Europese regelgeving.

Onder de Wn is wel aansluiting gezocht bij de woordkeus en strekking van bestaande Europese regelgeving. Soorten zijn nu uitgesplitst naar soorten (waaronder de smient) die vallen onder de Vogelrichtlijn (Wn paragraaf 3.1) en soorten die vallen onder de Habitatrichtlijn (Wn paragraaf 3.2). Daarnaast zijn er overige soorten, waarvoor het Nederlandse beschermingsniveau niet onder Europese regelgeving valt (Wn paragraaf 3.3). Er is een verschil tussen de inzet van de Vogelrichtlijn (de maatregelen mogen niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding) en de Habitatrichtlijn (door de maatregelen wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populatie in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan). De woordkeus uit de Europese richtlijnen is letterlijk in de Wn (artikel 3.3, lid 4 onder c en artikel 3.8, lid 5 onder c) overgenomen.

Met deze stap wordt de intentie van de Europese regelgeving onderstreept: behouden wat er is (tevens artikel 7, eerste lid Vogelrichtlijn: “pogingen tot instandhouding die ..... worden ondernomen, *niet in gevaar brengen*”) en geen afbreuk doen aan het *streven* de gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (Habitatrichtlijn). Dat een ingreep in dit licht bezien moet worden, leidt tot de conclusie dat beheer ten aanzien van een soort die zich om andere reden plaatselijk of in het gehele verspreidingsgebied niet in een gunstige staat van instandhouding bevindt, zeer wel mogelijk is mits de ingreep niet leidt tot een (verdere) verslechtering van de staat van instandhouding.

Daarnaast hoeft een afnemend aantal dieren van een soort niet te betekenen dat de staat van instandhouding in het geding is. De Afdeling bestuursrechtspraak onderschrijft in een uitspraak van 1 maart 2012 betreffende het rapen van kievitseieren (ECLI:NL:RVS:2012:BV7500, r.o. 2.5 ev.), het standpunt van de rechtbank Noord-Holland dat een afnemende trend op zichzelf niet leidt tot de conclusie dat de staat van instandhouding ongunstig is en dat daarom geen ontheffing zou mogen worden verleend.

Het bij de beoordeling te betrekken gebied

Een oordeel over de staat van instandhouding van vogels staat in relatie tot de omvang van het gebied dat men bij het vormen van dit oordeel in beschouwing neemt. Deze gebiedsomvang kan men op een aantal niveaus kiezen: wereldwijd (totale populatie), trekroute (flyway; afzonderlijke deelpopulatie), landelijk of provinciaal. De Europese commissie heeft in de “Handreiking aan de lidstaten over de bescherming van soorten onder de Habitatrichtlijn”³⁷ aangegeven dat een gewenst niveau dat van de netwerkpopulatie (metapopulatie³⁸) is met dien verstande dat dit niet landsgrensoverschrijdend geldt. Voor de smient kijken we dus naar het Nederlandse deel van de trekroute-populatie.

---

³⁷ (EEC, 2007)

³⁸ Metapopulatie: een aantal in ruimte gescheiden deelpopulaties van een soort, welke toch onderlinge contacten hebben.

7.2 Staat van instandhouding van de smient

De Wn geeft in artikel 1.1 onder 1 de volgende definitie van het begrip gunstige staat van instandhouding van een soort:

- a. uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- b. het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- c. er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Het aantal smienten is aanvankelijk toegenomen en de laatste tien jaar afgenomen; dit geldt zowel op het schaalniveau van de overwinterende populatie in de provincie Zuid-Holland als op dat van de nationale winterpopulatie en de Oost-Atlantische trekroute-populatie als geheel. Het landelijke Natura 2000-doel voor de smient is gedefinieerd als “Behoud van omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 258.000 vogels (seizoensgemiddelde). Enige afname veroorzaakt door extensivering van landgebruik (o.a. door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar”³⁹; 258.000 vogels is afgeleid van de aantallen smienten in 1990-2003. Momenteel ligt het landelijke seizoensgemiddelde hier ruim 30% onder.

Daarmee is echter niet gezegd dat ook de *draagkracht* van het leefgebied ruim onder het doelniveau ligt. Die wordt bepaald door de omvang en kwaliteit van het aanwezige leefgebied. Het ‘natuurlijke verspreidingsgebied’ van de soort is – behoudens een beperkt verlies aan stedelijke uitbreiding en infrastructuur -niet substantieel kleiner geworden, zowel in Nederland als voor de Oost-Atlantische trekroute. Voor zover er al sprake is van een beperkte afname in de draagkracht door extensivering van landgebruik, is dit toegestaan. Er is dus nog steeds een ‘voldoende grote habitat’ in Nederland en Zuid-Holland om ook op langere termijn de populatie smienten te kunnen herbergen. Er zijn ook geen grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen die doen vermoeden dat hierin binnen afzienbare tijd verandering zal komen.

Foppen et al. (2016) beoordelen de ‘indicatieve’ staat van instandhouding van de smient als matig ongunstig, vanwege ‘matig ongunstige’ scores op de aspecten ‘populatie’ (afname en stand onder draagkrachtniveau) en ‘toekomst’. Met dit laatste wordt vooral bedoeld op de observatie door Fox et al. (2016) dat de jongenproductie van smienten sinds de jaren '90 is gedaald, en het belangrijkste mechanisme is in de recente populatieafname. De oorzaken van het verlaagde reproductiesucces zijn niet duidelijk, maar Fox et al. vonden aanwijzingen voor een mogelijke rol van klimaatfactoren (NAO-index) en van dichtheidsafhankelijkheid. Vooralsnog is dus onduidelijk of de verlaging van het reproductiesucces structureel is; in dit verband is mogelijk relevant dat in de laatste twee jaren van de studie van Fox et al. (2016) weer een wat hogere jongenproductie werd geconstateerd.

Ten aanzien van het aspect ‘populatie’ kan nog worden opgemerkt dat de smientenpopulatie weliswaar is afgenomen maar nog steeds een zodanig grote omvang heeft dat haar levensvatbaarheid voorlopig niet in het geding is, ook niet als de geconstateerde afname nog enige tijd zou voortduren. Zowel de International Union for Conservation of Nature (IUCN) als BirdLife international plaatsen de smient als soort in de categorie ‘*least concern*’. De smient heeft een extreem groot verspreidingsgebied, nl. veel groter dan de minimale maat van 20.000 km² (en komt daarmee niet in de range van ‘kwetsbaar/vulnerable’). Hoewel de populatie afneemt, gebeurt dat niet zo snel dat de drempel voor ‘kwetsbaar’ wordt overschreden (afname >30% in tien jaar of in drie generaties;

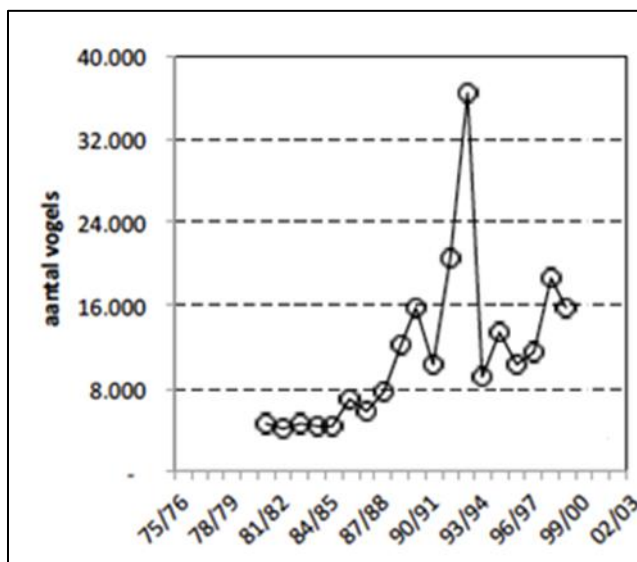
³⁹ (Ministerie van LNV, 2006)

effectieve generatietijd voor smient is ca. 3.4 jaar), mede door de zeer grote populatieomvang ('kwetsbaar' als populatie <10.000 volwassen individuen en >10% afname in 10 jaar of drie generaties).⁴⁰

Uit het bovenstaande concluderen wij dat uit de populatiedynamische gegevens (m.n. de populatiegrootte) blijkt dat de smient nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven. Ook wordt het natuurlijke verspreidingsgebied niet kleiner en is plausibel dat er een voldoende grote habitat zal blijven bestaan. Hiermee wordt voldaan aan de wettelijke criteria voor een gunstige staat van instandhouding.

7.3 Invloed van de schadebestrijding op de staat van instandhouding

De schadebestrijding mag volgens de Wn niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding. De afgelopen decennia heeft in Zuid-Holland afschot plaatsgevonden. Op basis van de afschotgegevens van de afgelopen jaren, kan worden aangenomen dat gemiddeld per jaar ongeveer 6.500 smienten zullen worden gedood. In de periode 1980 tot de sluiting van de jacht op de smient in 1999, lag het afschot aanmerkelijk hoger dan in recente jaren namelijk tussen 8.000 en 20.000 dieren met een uitschieter van 37.000 in 1992/93 (afbeelding 8). Dit afschot heeft de toename van de populatie in deze periode plaatsvond, niet in de weg gestaan, maar hierbij moet worden opgemerkt dat in genoemde periode het gemiddelde reproductiesucces hoger lag dan tegenwoordig.

Afbeelding 8: Afschot van smienten van 1980 tot en met 1999 in Zuid-Holland (bron: Jagersvereniging)

Het afschot van ongeveer 6.500 individuen is 1,8% van het gemiddelde wintermaximum van 360.000. De jaarlijkse overleving van adulte smienten in Nederland is ca. 70%, de jaarlijkse mortaliteit (sterfte) is dus 30%⁴¹. In dit sterftcijfer is het huidige afschot verdisconteerd. Het afschot van 6.500 vogels in Zuid-Holland bedraagt dus $(1.8/30=)$ 6% van de totale sterfte. Voor eenden is echter niet bekend in welke mate sterfte door afschot additief is (dus moet worden opgeteld) of wordt gecompenseerd waardoor het geen invloed heeft op de populatiegrootte⁴². In het laatste geval heeft het afschot niet bijgedragen aan de afname van de populatie, maar als de afschotmortaliteit wel gedeeltelijk additief is, is aannemelijk dat deze een bijdrage heeft geleverd aan de negatieve populatietrend. Ondanks het feit dat de gunstige staat van instandhouding voorlopig niet in het geding is, zal de FBE het afschot

⁴⁰ (BirdLife International, 2017)

⁴¹ (van der Jeugd, Ens, Versluijs, & Schekkerman, 2014)

⁴² (Cooch, Guillemain, Boomer, Lebreton, & Nichols, 2014)

quoteren: er zullen ieder jaar maximaal 6.500 smienten worden gedood. Als de populatie-ontwikkeling daar aanleiding voor geeft⁴³, zal het quotum worden verlaagd. De FBE stelt het maximale quotum voor het betreffende beheerjaar ieder jaar voor de aanvang het beheerjaar vast. De FBE zal er via uitvoeringsregels voor zorgen dat het quotum niet wordt overschreden.

Conclusie

Het aantal smienten is aanvankelijk toegenomen en na een stabilisatieperiode tien jaar afgenomen; dit geldt zowel op het schaalniveau van de overwinterende populatie in de provincie Zuid-Holland als op dat van de nationale winterpopulatie en de Oost-Atlantische trekroute-populatie als geheel. Ondanks het feit dat de gunstige staat van in instandhouding voorlopig niet in het geding is, zal de FBE het afschot quoteren.

8 Organisatie uitvoering

8.1 Centrale rol wildbeheereenheid (WBE)

De wildbeheereenheden (WBE's) hebben onder de Wet natuurbescherming een centrale rol bij de uitvoering van schadebestrijding, beheer en jacht. In de Memorie van toelichting staat op p. 165/166: "In het onderhavige wetsvoorstel hebben de wildbeheereenheden een meer prominente rol gekregen dan in de Flora- en faunawet. Het zijn over het algemeen de wildbeheereenheden die uitvoering zullen geven aan het faunabeheerplan. Zij zullen in de praktijk de beheerdaden verrichten op grond van de provinciale ontheffing voor beheer en zij bevorderen dat de aangesloten jachthouders de jacht en de schadebestrijding uitvoeren overeenkomstig het faunabeheerplan en ten dienste van de grondgebruikers.....De toekenning van deze taken en verantwoordelijkheden aan de wildbeheereenheden vindt haar rechtvaardiging in het feit dat deze samenwerkingsverbanden bij uitstek streekgebonden zijn. Om de wildbeheereenheden deze taken effectief te kunnen laten uitvoeren, is erin voorzien dat alle van het geweer gebruikmakende jachthouders – jachthouders met een jachtakte – binnen het werkgebied van een wildbeheereenheid zich bij deze eenheid moeten aansluiten (voorgesteld artikel 3.26, tweede lid, aanhef en onderdeel b⁴⁴)."

In de Verordening is in artikel 4.2 geregeld dat er geen uitzonderingen worden gemaakt op deze wettelijke verplichting. Tevens is aanvullend geregeld dat alleen de jachthouder of personen met schriftelijke toestemming van de jachthouder die lid is van de WBE of leden van de WBE zelfstandig uitvoering mogen geven aan het faunabeheerplan. In lijn met de wettelijke en provinciale regeling, geeft de FBE de jachthouder die lid is van de WBE een centrale rol bij de schadebestrijding.

8.2 Uitvoering van de vrijstelling

De vrijstelling wordt uitgevoerd⁴⁵ door de jachthouder met een jachtakte die lid is van de WBE en door personen met toestemming van deze jachthouder (in het jachtveld van de jachthouder)⁴⁶. De FBE stelt wel de extra eis dat degenen die zelfstandig optreden met toestemming van de jachthouder met een jachtakte, zelf ook lid zijn van de WBE. De uitvoerder meldt bij de FBE – via het registratiesysteem van de FBE (Dora) – dat hij gebruik gaat maken van de vrijstelling en hij geeft daarbij aan welke jachtaktehouders ook zelfstandig de vrijstelling mogen uitvoeren in zijn jachtveld.

Indien de jachthouder een rechtspersoon is (bijvoorbeeld een gemeente of terreinbeheerder) wordt de vrijstelling uitgevoerd door personen met toestemming van de jachthouder. De uitvoerenden moeten

---

⁴³ De FBE vraagt ieder jaar de laatste trendgegevens op bij Sovon

⁴⁴ De verplichting is in de definitieve wet opgenomen in artikel 3.14 lid 1.

⁴⁵ De uitvoerders kunnen zelfstandig optreden.

⁴⁶ De uitvoerenden van de vrijstelling hebben ook (een schriftelijke en gedagtekende) toestemming nodig van de grondgebruiker (artikel 3.15 lid 7 Wn)

lid zijn van de WBE, voor de rechtspersoon geldt deze verplichting niet. In uitzonderingssituaties kan de FBE toestaan dat de uitvoerenden geen lid zijn van de WBE. De jachthouder moet dan, ook gezien de regels in de Verordening, wel lid zijn van de WBE. Bijvoorbeeld, indien een gemeente die jachthouder is, een betaalde schadebestrijder inschakelt, kan worden toegestaan dat deze schadebestrijder geen lid is van de WBE mits de gemeente wel lid is.

In het geval dat de grondgebruiker zelf geen jachthouder is en de jacht ook niet zelf heeft verhuurd, kan de grondgebruiker na afstemming met de WBE personen die lid zijn van de WBE de vrijstelling laten uitvoeren op zijn gronden. Daarnaast kunnen grondgebruikers na afstemming met de WBE personen die lid zijn van de WBE inschakelen voor de uitvoering van de vrijstelling indien de jachthouder niet verantwoordelijk wil zijn voor de uitvoering of tekort schiet in de uitvoering.

De uitvoerder mag zich laten vergezellen door andere geweerdragers bij de uitvoering. Degene die de uitvoerder vergezelt, hoeft geen lid te zijn van de WBE.

8.3 Voorwaarden voor uitvoering van de vrijstelling

De FBE stelt de volgende voorwaarden aan de uitvoerders⁴⁷ van de vrijstelling:

- De uitvoerder is lid van de WBE tenzij de FBE een uitzondering heeft toegestaan (zie hiervoor).
- De uitvoerder heeft een account in Dora, het digitale registratiesysteem van de FBE.
- De uitvoerder beschikt over een schriftelijke en gedagtekende toestemming van de grondgebruiker om de schadebestrijding uit te voeren voor zichzelf en voor degenen die hem vergezellen.
- De uitvoerder of de jachthouder die de uitvoerder toestemming heeft gegeven, meldt bij de FBE dat hij gebruik maakt van de vrijstelling.
- De uitvoerder rapporteert de gedode smienten volgens de aanwijzingen van de FBE.
- De uitvoerder houdt zich aan uitvoeringsregels van de FBE betreffende het quotum.
- De uitvoerder houdt zich aan het uitvoeringsplan van de WBE voor het optreden in de naaste omgeving van de Natura 2000-gebieden (aangewezen voor smienten) Biesbosch, Boezems Kinderdijk, Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein, De Wilck, Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep, Krammer-Volkerak, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck en het Oudeland van Strijen.

9 Monitoring

Monitoring van de schade vindt voor zover mogelijk plaats via de taxaties in het kader van de tegemoetkoming in de faunaschade. Grondgebruikers die geen tegemoetkoming aanvragen worden opgeroepen hun schade te registreren op www.faunaschade.nl. Echter deze schades worden niet getaxeerd waardoor deze meldingen beperkte waarde hebben. De provincie kan overwegen enkele schades toch te taxeren om beter zicht te krijgen op de schade aangericht door smienten.

Alle geschoten dieren worden verplicht gerapporteerd via het digitale systeem van de FBE (Dora). De jachthouder is verantwoordelijk voor de correcte rapportage voor zijn jachtveld. De FBE zal bevorderen dat na optreden het aantal geschoten dieren meteen wordt geregistreerd. Ieder kwartaal wordt de rapportage “afgesloten” waarbij ook controle plaatsvindt op de rapportageplicht. In het kader van de quotering kan de FBE nadere regels stellen aan de rapportage.

Om de populatieontwikkeling van de smient te monitoren zullen gegevens van Sovon worden gebruikt.

---

⁴⁷ Uitvoerders zijn personen die zelfstandig optreden.

Literatuur

- BIJ12-Faunafonds. (2017, 09 05). Pleio Faunaschade Provincies. *Faunaschade Provincies*. BIJ12 - Faunafonds.
- Bijlsma, R., Hustings, F., & Camphuysen, C. (2001). *Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2)*. Haarlem/Utrecht: GMB uitgeverij / KNNV uitgeverij.
- BirdLife International. (2017, October). *Maraca penelope*. Opgehaald van The IUCN Red List of Threatened Species 2016: <http://www.iucnredlist.org/details/22680157/0>
- Boele, A., van Brugge, F., Hustings, F., Koffijberg, K., Vergeer, J., & Plate, C. (2014). *Broedvogels in Nederland in 2012*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- Boele, A., van Bruggen, J., Hustings, F., Koffijberg, K., Vergeer, J., & van der Meij, T. (2016). *Broedvogels in Nederland in 2014*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- Boudewijn, T., Tanger, D., Beuker, D., & Steendam, H. (2007). *Onderzoek naar het weren van smienten met behulp van holografische strips*. Culemborg: Bureau Waardenburg.
- Cooch, E. G., Guillemain, M., Boomer, G. S., Lebreton, J.-D., & Nichols, J. D. (2014). The effects of harvest on waterfowl populations. *Wildfowl*(Special issue 4), 220-276.
- EEC. (2007). *Guidance document on the strict protection of animals species of Community interest under the Habitats Directive 92/43*. Brussel: EEC. Opgehaald van http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/pdf/guidance_en.pdf
- Faunabeheereenheid Zuid-Holland. (2014). *Faunabeheerplan smient Zuid-Holland*. Den Haag: FBE Zuid-Holland.
- Fox, A., Dalby, L., Christensen, T., Nagy, S., Balsby, T., Crowe, O., . . . Wahl, J. (2016). Seeking explanations for recent changes in abundance of wintering Eurasian Wigeon (*Anas penelope*) in northwest Europe. *Ornis Fennica*, 92, 00-00.
- Hornman, M., Hustings, F., Koffijberg, K., Klaassen, O., van Winden, E. S.-e., & Soldaat, L. (2015). *Watervogels in Nederland in 2013/2014*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- Hornman, M., Hustings, F., Koffijberg, K., Kleefstra, R., Klaassen, O., van Winden, E. S.-e., & Soldaat, L. (2012). *Watervogels in Nederland in 2009/2010*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- Hornman, M., Hustings, F., Koffijberg, K., Kleefstra, R., Klaassen, O., van Winden, E. S.-e., & Soldaat, L. (2013). *Watervogels in Nederland in 2010/2011*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- Hornman, M., Hustings, F., Koffijberg, K., Kleefstra, R., Klaassen, O., van Winden, E. S.-e., & Soldaat, L. (2014). *Watervogels in Nederland in 2011/2012*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- Lensink, R. (2014). *Faunabeheerplan Zeeland 2015-2019, zoogdieren en andere vogelsoorten*. Culemborg: Bureau Waardenburg.
- Madsen, J. (1998). Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. II. Tests of hunting disturbance effects. *Journal of Applied Ecology*, 35(3), 398-417.

- Ministerie van Economische Zaken . (2017, augustus 31). Beantwoording vragen over het bericht "Jagersvereniging waarschuwt leden: totaalverbod op het gebruik van lokmiddelen bij landelijke vrijstelling". Den Haag, Zuid-Holland, Nederland.
- Ministerie van LNV. (2003). *Beleidskader Faunabeheer*. Den Haag: Ministerie van LNV.
- Ministerie van LNV. (2004). Uitvoering van het Beleidskader Faunabeheer in verband met overwinterende ganzen en smienten vanaf 1 oktober 2004, geactualiseerde versie. Den Haag: Ministerie van LNV.
- Ministerie van LNV. (2006). *Natura2000 Doelendocument*. Den Haag: Ministerie van LNV.
- Motie leden Dijkgraaf en Geurts. (2016, juni 08). *Vergaderjaar 20152016, Kamerstuk 33348 nr. 183*. Den Haag.
- Oord, J. (2009). *Handreiking Faunaschade. Preventieve maatregelen, soorten faunaschade, wetgeving, beleidsregels en procedures*. Dordrecht: Het Faunafonds.
- Rijnsdorp, A. (1984). Verspreiding, seizoensverloop en aantalsontwikkeling van overwinterende Smienten *Anas penelope* in Nederland. *LIMOSA*, 57(1), 1-6.
- Schekkerman, H., & Koffijberg, K. (2016). *Evaluatie van de berekening van 'toelaatbaar afschot' in het Faunabeheerplan Smient Zuid-Holland 2014-2019*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- Scott, D., & Rose, P. (1996). *Atlas of Anatidae populations in Africa and Western Eurasia*. Wageningen: Wetlands International Publication 41.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland. (2002). *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5*. Leiden: Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2017, oktober 01). *Smient, Zuid-Holland: Verspreiding en aantalsontwikkeling*. Opgehaald van Vogels per provincie: <https://www.sovon.nl/nl/provincies>
- Speek, B., & Speek, G. (1984). *Thieme's vogeltrekatlas*. Zutphen: Thieme.
- van der Jeugd, H., Ens, B., Versluijs, M., & Schekkerman, H. (2014). *Geïntegreerde monitoring van vogels van de Nederlandse Waddenzee*. Wageningen: Vogeltrekstation.
- Vogelvisie.nl. (2017, oktober 01). *Smient*. Opgehaald van Vogelvisie.nl: <http://www.vogelvisie.nl/soort/smient.php>
- Wetlands International. (2016, October 06). *Waterbird Population Estimates*. Opgehaald van Wetland International: wpe.wetlands.org

Bijlage 1

Eisen aan het faunabeheerplan uit de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

Artikel 3.2 Eisen aan een faunabeheerplan – algemeen

1. Een faunabeheerplan bevat een kaart waarop de begrenzing van het werkingsgebied van het faunabeheerplan is aangegeven.
  - [Hoofdstuk 1.4](#)
2. Een faunabeheerplan bevat de voorwaarden waaronder het mogelijk is gebruik te maken van de aan de Faunabeheereenheid Zuid-Holland verleende ontheffing ten behoeve van gronden van jachthouders die niet bij de Faunabeheereenheid Zuid-Holland zijn aangesloten.
  - Niet van toepassing
3. Een faunabeheerplan beschrijft de voorwaarden voor het verlenen of intrekken van de toestemming als bedoeld in artikel 3.17, derde lid, van de wet.
  - Niet van toepassing
4. Een faunabeheerplan beschrijft aan welke voorwaarden moet worden voldaan voordat de handelingen ter voorkoming of bestrijding van schade kunnen worden uitgevoerd waarvoor een grondgebruiker krachtens artikel 3.15, tweede en/of vierde lid, van de wet toestemming heeft gekregen.
  - [Hoofdstuk 8.3](#)
5. Een faunabeheerplan geeft inzicht in het verband tussen de jacht, het beheer van populaties en het bestrijden van schadeveroorzakende soorten.
  - [Hoofdstuk 1.1](#) en [2.3 tot en met 2.6](#)
6. Een faunabeheerplan beschrijft op welke wijze rekening wordt gehouden met de Natura 2000-gebieden en de door Gedeputeerde Staten aan te wijzen rustgebieden voor de trekganzen.
  - [Hoofdstuk 6](#)
7. Bij het opstellen van een faunabeheerplan wordt een vertegenwoordiger vanuit de wetenschappen betrokken.
  - [Hoofdstuk 1.2](#)
8. Een faunabeheerplan bevat op basis van gevalideerde gegevens en de daaruit voortvloeiende inzichten, een onderbouwing waaruit blijkt dat de gunstige staat van instandhouding niet significant negatief wordt beïnvloed door de uitvoering van het faunabeheerplan.
  - [Hoofdstuk 7](#)
9. Een faunabeheerplan beschrijft op welke wijze invulling is gegeven aan de in de toelichting beschreven escalatieladder.
  - [Hoofdstuk 6](#)

Artikel 3.4 Eisen aan een faunabeheerplan - schadebestrijding

In aanvulling op artikel 3.2 bevat het faunabeheerplan met betrekking tot bestrijding van schadeveroorzakende dieren in ieder geval per diersoort:

- a) een beschrijving van de wijze van planmatige en gecoördineerde bestrijding;
  - [Hoofdstuk 8](#)
- b) kwantitatieve gegevens over de aanwezigheid van de populatie binnen de provincie Zuid-Holland gedurende het jaar;
  - [Hoofdstuk 3](#)
- c) een beschrijving van de schade als bedoeld in artikel 3.15, zesde lid, dan wel 3.17, eerste lid, van de wet, in de periode voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van het faunabeheerplan;
  - [Hoofdstuk 4](#)
- d) per gebied een beschrijving van de handelingen die in de periode voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van het faunabeheerplan, zijn verricht om schade als bedoeld onder c te voorkomen, en voorzover die kwantitatieve gegevens redelijkerwijs kunnen worden verkregen, een beschrijving van de effectiviteit van die handelingen;
  - [Hoofdstuk 4.2](#) en [5](#)

- e) een beschrijving van de locatie, periode, aard, omvang en noodzaak van de bestrijding van schadeveroorzakende dieren;
  - [Hoofdstuk 6](#)
- f) een omschrijving van passende en doeltreffende preventieve maatregelen en de mate waarin deze maatregelen moeten worden ingezet alvorens mag worden overgegaan tot schadebestrijding;
  - [Hoofdstuk 6](#)
- g) voorzover daarover gegevens beschikbaar zijn, een onderbouwde inschatting van de verwachte effectiviteit van de bestrijding als bedoeld onder a.
  - [Hoofdstuk 4.2](#) en [6](#)